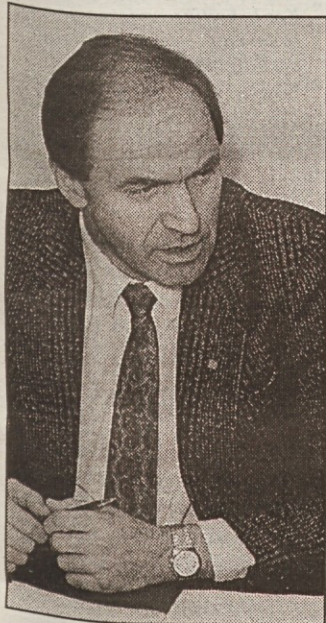

Delavska enotnost

Glasiilo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

Ljubljana, 13. novembra 1997 ☆ številka 39 ☆ letnik 56

ZAPOSTAVLJANJE SOCIALNIH PARTNERJEV

Ta terek je podpredsednik vlade Marjan Podobnik povabil predsednike sindikatov na pogovor o najnovejšem varčevalnem programu. Kot nam je povedal Dušan Semolič, je podpredsednik vlade govoril tudi o tem, kako je SLS uspelo popraviti nekatere dele varčevalnega programa. Za kaj naj bi šlo, Semolič ne ve, saj je predlagani program dobil v roke šele na začetku pogovora. Iz vabila in vsebine pogovora pa Semolič sodi, da je socialno partnerstvo pri nas na še zelo nizki stopnji, za kar pa niso krivi sindikati. Za program, zlasti za varčevalnega, ki v veliki meri zadeva tudi pravice in položaj zaposlenih, bi vlada morala sindikate povabiti k sodelovanju pravočasno, ko bi ga lahko tudi sooblikovali. Varčevalni program bo namreč zelo omejil možnosti napredovanja državnih uslužbencev, njihovim šefom pa dal prevelike pristojnosti. Delavci v državni upravi bodo zaradi tega ostali skoraj povsem nezaščiteni in odvisni od svojih dobrih ali slabih šefov.

Tudi Drago Ščernjavič, sekretar SDDO, je na pogovoru pri podpredsedniku vlade izrazil nezadovoljstvo zaradi načina, kako je bil sindikat seznanjen z varčevalnim programom. Zavzel se je za socialno partnerstvo v državnih organih, hkrati pa opozoril na slabosti sedanjega plačilnega sistema in prevelike razlike v plačah. Predlagal je poenotenje sistema plač, ki naj bi odpravilo moteče razlike v plačah. Protestiral je zaradi vsebine varčevalnega programa, ker posamezni ukrepi znižujejo regres za prehrano, odpravnine in druge pravice, ki jih zaposlenim dajejo veljavni zakoni. Drago Ščernjavič je s pogovorom zadovoljen, saj je Podobnik obljubil, da se bo s SDDO pogovarjal še posebej.

Program predstavljamo na strani 5.

Stran 2 Albert Vodovnik: **Že Umkovo imenovanje je bila napaka**

Stran 3 Bela knjiga o pokojninski reformi: **Naložbeni sistem bo učinkovitejši od dokladnega, vendar le ob stabilnem gospodarjenju**

Stran 8 V Tovarni olja Gea se ne bojijo vključitve Slovenije v Evropsko unijo

Andrej Švab, predsednik sveta delavcev Jonson Control-NTU:

Izkoristiti zaposlene pri upravljanju družbe

Pohištveni sejem - paša za oči

V Ljubljani je te dni odprt mednarodni pohištveni sejem, ena najbolj zanimivih sejmskih prireditvev v Sloveniji. Letošnji je še posebej bogat, saj toliko razstavljalcev in lepih izdelkov še ni bilo, pa tudi razstavljalni prostor še ni bil tako obsežen. Na Gospodarskem razstavišču razstavlja 360 izdelovalcev pohištva in drugih, za opremo stanovanja potrebnih izdelkov, od tega 92 iz tujine. Prireditelji so morali postaviti celo nekaj šotorov, da so spravili pod streho vse predstavitve željne izdelovalce pohištva. Želeli bi, da bi lepi in moderni razstavljeni izdelki bili dosegljivi za vse.

Več na strani 9

KDO JE CENEJŠI

Prostovoljno zdravstveno zavarovanje za prihodnje in naslednja leta bodo zavarovanci lahko sklenili z Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije ali Zavarovalnico Adriatic. Leti dve zavarovalnici sta namreč objavili javne ponudbe. Prostovoljna zavarovanja so bila dosedaj le prek skupinskih polic, po novem bodo individualna.

ZZZS ponuja individualne police, s katerimi bodo posamezni zavarovanci lahko zavarovali tudi člane svojih družin. Letna zavarovalna premija bo znašala 28.800 tolarjev. Zavarovancem, ki bodo sklenili zavarovanje za pet let, bo ZZZS priznal 40-odstotni popust. Mesečna premija takšnega zavarovanja bo znašala 1440 tolarjev. Ker za plačilo letne premije v enkratnem znesku ZZZS priznava še dodaten sedemodstotni popust, bo letna premija znašala le 15.264 tolarjev. Zavarovanci, ki bodo kri darovali najmanj 20-krat, bodo imeli še dodatni 20-odstotni popust.

Pri Adriaticu znaša mesečna premija 1423 tolarjev, letna pa 16.052. Krvodajalci bodo imeli še dodaten petodstotni popust. Pri tej zavarovalnici bodo imeli zavarovanci dodatne ugodnosti tudi pri sklepanju avtomobilskih in stanovanjskih zavarovanj.

Erih Šerbec

Kolektivne pogodbe dejavnosti

Ostalo je še pet tednov

Pogajanja o novih kolektivnih pogodbah dejavnosti potekajo večinoma skladno s pričakovanji sindikatov. Že v prejšnji številki smo poročali, da so v sindikatu tekstilcev in usnarjev z njimi zadovoljni, saj njihovi partnerji kažejo dovolj vne za novo pogodbo, ki so jo sprva odločno odklanjali. Ker se pogajalski skupini sestajata enkrat tedensko, je Branka Novak, sekretarka tega sindikata, prepričana, da bo nova pogodba pripravljena pravočasno, le organi jo bodo morali še podpisati.

Poteka pogajanj se veseli tudi Jernej Jeršan, sekretar sindikata gradbincev. Pogajalski skupini sta uskladili že precejšen del nove pogodbe in bosta zato verjetno uspešni tudi pri »težkih« vprašanjih, ki so jim še ostala.

Redno, to je vsak teden, se pogajajo tudi o novi pogodbi za trgovce. Ker nepremostljivih razlik (še) ni, so optimisti tudi v tem sindikatu, pravi Sandi Bartol. Rezultat pogajanj bo prihodnji teden ocenil izvršni odbor sindikata trgovcev.

Pogajanja o pogodbi za gostince so zaradi pritiskov delodajalcev za zmanjšanje pravic zaposlenih tekla počasi, o čemer obširneje pišemo v Zaupniku. To sredo so pogajalci »odkljukali« več spornih vprašanj, kar bodo skušali storiti tudi v prihodnjem tednu. Kot nam je povedal vodja pogajalske skupine Pavel Vrhovnik, so pogajalci sindikatov prepričani, da novo pogodbo lahko uskladijo v predvidenem roku. Njihovo prepričanje ima podlago tudi v sklepu delodajalcev, da veljavnosti prejšnje pogodbe z aneksi ne bodo več podaljševali.

BO SINLES ZAČEL USTAVNI SPOR?

Sindikat lesarstva Slovenije (Sinles) je odboru za delo pri državnem zboru poslal pismo, s katerim zahteva oceno ravnanja ministra za delo Antona Ropa, ker po njihovem mnenju ni spoštoval zakona. Minister Rop naj bi to »zagrešil« s tem, da ni objavil novih izhodiščnih plač v letošnjem tretjem tromesečju, čeprav bi jih po zakonu o uveljavitvi socialnega sporazuma za lansko leto moral. Gre za 3,7-odstotno povečanje izhodiščnih plač, kolikor so porastle cene v letošnjem drugem tromesečju.

Sekretar Sinlesa Marjan Ferčec nam je povedal, da razmišljajo tudi o ustavnem sporu. Tega bodo začeli, če bo minister za delo še naprej zavračal uskladitev plač za letošnje drugo tromesečje na podlagi 4. člena zakona o uveljavitvi socialnega

sporazuma za lansko leto. Minister je po mnenju Sinlesa prav tako odgovoren za nespoštovanje 7. člena tega zakona, ki določa višino minimalne plače. Na ministra Ropa so v sindikatu jezni tudi zato, ker na njihova dosedanja opozorila sploh ni odgovoril. Zaradi tega je Sinles sindikaliste in delodajalce v podjetjih pozval, naj zakon o uveljavitvi socialnega sporazuma za lansko leto uporabljajo neposredno. Ogorčenost Sinlesa na ministrstvo za delo je povečal še odgovor, poslan ZSSS, podpisala ga je državna sekretarka Nataša Belopavlovič, da je poziv k spoštovanju zakona o uveljavitvi lanskega socialnega sporazuma v nasprotju s prizadevanji za pravno državo. Ljudje, ki tako pišejo in delajo, po mnenju Marjana Ferčca ne bi smeli biti plačani iz denarja davkoplačevalcev.

Zakon o jamstvenem skladu bo spremenjen

Čeprav so sindikati protestirali zoper številne določbe tega zakona, ki ovirajo hitro reševanje zahtevkov delavcev za povrnitev izgubljenih plač in drugih prejemkov, je ministrstvo za delo zaenkrat prisluhnilo le enemu predlogu. Gre za pravico do povračila odpravnine, ki je številni delavci ne morejo uveljaviti, ker te zahteve v stečajnem postopku niso prijavi. Bivši zakon namreč tega ni dovoljeval.

Ker so se na ministrstvu za delo želeli izogniti nejasnostim, predlagajo spremembe, po katerih bodo delavci lahko za nazaj uveljavljali tudi odpravnine in nadomestilo plače za neizrabljen dopust. To pravico bodo dobili vsi tisti, ki jim je delovno razmerje zaradi plačilne nesposobnosti delodajalca prenehalo od 2. januarja 1994 do začetka poslovanja jamstvenega sklada.

Pogovor s predsednikom SKEI o sanaciji Slovenskih železarn

ŽE UMKOVO IMENOVANJE JE BILO NAPAKA

V SKEI te dni potekajo priprave za problemsko konferenco o položaju v Slovenskih železarnah in možnostih njihovega reševanja. Na dnevnem redu bo tudi reševanje Litostroja, o čemer so se prejšnji petek pogovarjali tudi strokovnjaki ljubljanske univerze in se skupaj zavzeli za njegovo sanacijo. SKEI bo deloval za ohranitev delovnih mest tudi v Slovenskih železarnah, kjer prihaja zaradi slabega vodenja do čedalje večjih problemov. Če sedanjega predsednika uprave Igorja Umka vlada že ne more razrešiti, bi bilo prav, da sam odide, meni Vodovnik.

Kaj je SKEI že dosegel z javnimi pozivi za reševanje Slovenskih železarn?

Vodovnik: S tem smo dosegli, da o železarnah ne govorijo več le v zaprtih krogih, ampak na uradnih sestankih, s katerih prihajajo v javnost tudi obvestila. Sestali so se tudi organi SKEI v posameznih delih SŽ. Mogoče mi je prav zato Anton Motoh, predsednik konference SKEI v SŽ, ta ponedeljek lahko poslal poslovno poročilo SŽ za prvo polletje in predsanacijski načrt. Čeprav sta ti dve listini datirani z letošnjim avgustom, jih prej nismo mogli dobiti.

In koga vse boste povabili na izredno konferenco?

Vodovnik: Povabili bomo predsednika in člane nadzornega sveta, člane uprave, ministrstvo za gospodarske dejavnosti, vodstvo gospodarske zbornice in združenja kovinskih materialov. Ker so sindikalisti znotraj SŽ od Umkovega

prihoda med seboj sprti, bomo poleg izvršnega odbora konference SKEI SŽ povabili tudi kolege iz SKEI na lokaciji bivše Železarne Ravne.

Kaj ugotavljate v SKEI?

Vodovnik: Najhuje je, da po nepotrebnem ukinjajo podjetja in delovna mesta. Sedanja uprava, ki je Umek še ni izpopolnil, nima nobenih idej, kako naprej. Spominjam se, da je bilo že v času, ko je SŽ vodil Andro Ocvirk, dogovorjeno, kako se bodo železarne privatizirale – tudi to, kako bodo delavci uveljavili pravico do svojega lastniškega deleža. Zdaj pa se po nepotrebnem izgovarjajo, da čakajo na zakon o privatizaciji državnega premoženja.

V javnost prihajajo obvestila, tudi vi ste o tem večkrat govorili, da nadzorni svet in uprava SŽ položaja ne ocenjujeta enako, da različno razmišljata tudi o možnih rešitvah. Lahko poveste kakšen konkreten primer?

Vodovnik: Mislim, da je glavna razlika v tem, da nadzorni svet položaj in rešitve ocenjuje skoraj enako kot SKEI, uprava pa razmišlja zlasti o tem, kaj in kako bi lahko kaj prodala, kako bi ukinila 2000 delovnih mest in zmanjšala pravice zaposlenih.

Na ta razhajanja se menda navezuje politika, mogoče jih celo podpihuje. So vas res spraševali, kdo vam daje informacije, ki menda niso za javnost?

Vodovnik: Do tega je res

prišlo, vendar to ni bistveno. Glavni problem je v tem, da se v spopad med upravo in nadzornim svetom res vključujejo stranke, zlasti obe najmočnejši iz vladne koalicije. Če drži to, kar govorijo vodje SLS, potem igra LDS prek Kopača res veliko igro. Prav on naj bi namreč raztrgal sanacijski program, ki ga je pripravilo ministrstvo za gospodarske dejavnosti. In to kar so v LDS skušali sami skušajo prealitati na SLS. Če vse to drži, lahko z veliko gotovostjo sklepamo, da igra z

železarnami in tudi z Litostrojem vodi le k umiranju na obroke. In SKEI bo temu odločno nasprotoval.

So se na Ravnah in v Štorah zaradi tega začeli organizirati za ločeno reševanje, menda tudi trgati povezavo s centralo v Ljubljani?

Vodovnik: To se je res zgodilo. Zaposleni se s pomočjo lokalnih dejavnikov samorganizirajo, da bi tako branili svojo materialno in socialno varnost. Če na posledice zaprtja neke železarske družbe

na Ravnah, Jesenicah ali v Štorah gledaš iz središča, ne moreš videti konkretnih ljudi, njihovih družinskih tragedij. Ne moreš videti, da bodo nazadovala cela območja, saj tam ni alternativnih delovnih mest. Kam to pelje, lahko spoznaš le med ljudmi, seveda če jim vsaj malo prisluhneš. Stranke, ki naj bi delale prav za ljudi, se tega zavedajo le vsaka štiri leta, ko zbirajo glasove volilcev. Gospodje v vladi in drugih organih oblasti se preveč igrajo.

Ker le kritike verjetno ne zadoščajo, verjetno kaj tudi predlagate. Imamo prav?

Vodovnik: Ministrstvu za gospodarske dejavnosti in vodstvu Slovenskih železarn smo predlagali oblikovanje skupne delovne skupine, ki naj bi proučila izkušnje iz Velike Britanije, ki je svojo jeklarsko industrijo sanirala v času vladavine 'železne lady'. Zdaj je ta industrija, ki se je sanirala tudi s tujim kapitalom, med najučinkovitejšimi v svetu. Naši kolegi iz sindikata jeklarstva (ISTC) so nam pripravljali predstaviti svoje izkušnje. Mogoče bi kaj koristnega iz te dežele lahko prenesli tudi k nam.

Ali od vaše konference pričakujete poleg odmeva v javnosti še kaj?

Vodovnik: Če se bo izkazalo, da so naše ocene pravilne, bi bilo prav, da posamezniki sami odidejo s položajev v SŽ. To še posebej velja za gospoda Igorja Umka. Vladi smo sicer njegovo zamenjavo enkrat že predlagali, to bi lahko tudi ponovili, pametneje pa bi bilo, da nesposobni odidejo sami. Po mojem mnenju je bilo zelo neodgovorno že imenovanje sedanjega prvega človeka SŽ, saj dosedaj ni sestavil niti uprave.

Ste izvedeli, zakaj vaša zahteva za zamenjavo v vladi ni naletela na plodna tla?

Vodovnik: Vse kaže, da je razlog zlasti v tem, da nimajo pravih kadrovske rešitve. Kandidatov, ki bi prevzeli glavne funkcije v SŽ, verjetno ni tudi zaradi tega, ker sanacijski program še ni pripravljen. V predsanacijskem programu, ki smo ga dobili ta teden, namreč sanacije ni mogoče videti. Moram omeniti še govorice, da del računskega denarja za sanacijo SŽ ne bo prišel v družbe tega koncerna, ker ga Umek želi investirati v češka podjetja.

Hvala za odgovore!

Albert Vodovnik: "Gospodje se preveč igrajo."

Interes mora biti obojestranski!

DELAVSKA ENOTNOST,
23. oktobra 1997
(Pogovor z Juretom Papežem)

Delavska enotnost je 23. oktobra 1997 objavila obširen intervju z bivšim predsednikom sveta delavcev v Iskri Kondenzatorjih d.d. Semič Juretom Papežem. Ker je v zapisanem vrsta neresnic, sem kot glavni direktor oz. predsednik uprave prisiljen in dolžan širši javnosti prikazati resnico in svoje poglede na problematiko.

Za prikazovanje realnega stanja, ki ga lahko potrdim z dokumentacijo, se bom držal zaporedja vsebine zapisa pogovora.

Trditev g. Papeža, da je postal profesionalni predsednik sveta delavcev iz razloga, ker v matični tovarni ni bilo zanj ustreznega delovnega mesta, je že prva neresnica. Dejstvo je, da je bila že v prvem osnutku dogovora o sodelovanju delavcev pri soupravljanju zahteva sveta delavcev po profesionalnem predsedniku. Še več, osnutek je vseboval še zahtevo za profesionalno administrativno delovno moč, v celoti namenjeno delovanju sveta delavcev. Dokument je bil v obravnavi pred namestitvijo g. Papeža.

Direktorjevo nasprotovanje delavskemu direktorju nima osnove samo v stroških. Pred imenovanjem sem hotel doseči

sporazum o delovnem področju delavskega direktorja. Delavski direktor je po statutu družbe član uprave. Kot član uprave pa bi po zahtevah sveta delavcev moral imeti tudi položaj, ki bi presegal nivo delavcev z individualnimi pogodbami, ki so odgovorni za delovaje osmih makroorganizacijskih enot 1.300-članskega kolektiva. Ta zahteva je razvidna iz gradiva za sejo nadzornega sveta z dne 20. 1. 1997. Za tak status pa sem zahteval tudi primerno odgovornost in kompetence na kadrovske in socialnem področju. To pa po mnenju sveta delavcev ni bilo združljivo zaradi konfliktnosti delovnega področja z načeli delavskega soupravljanja, kar je tudi zapisano v gradivih sveta delavcev. Tudi moj predlog, da se združi funkcija predsednika sveta in delavskega direktorja, ni bil sprejet. Naj še omenim, da o konkretnem kandidatu nisem bil pripravljen govoriti brez predhodne določitve področja dela in odgovornosti. Svet delavcev ni nikoli sprejel razprave o možnosti združitve funkcij delavskega direktorja in predsednika sveta.

Špekulacij o delavskem direktorju naj bo dovolj. Delavski direktor naj kot član uprave prevzame odgovornosti in kompetence na kadrovske in socialnem področju in naj soodgovarja za poslovanje družbe. To mesto naj zasede oseba s primernimi strokovnimi in osebnostnimi karakteristikami.

V nadaljevanju g. Papež navaja usklajenost plač in drugih pravic delavcev s kolektivno pogodbo oz. celo preseganje preko zahtev panožne kolektivne pogodbe. Tudi na odnos uprave do nekaterih aktivnosti soupravljanja nima pripomb. V tem delu resnično ni mogel najti zlo-

namernih pripomb. Pripombe pa ima na gradivo, podano v presojo svetu delavcev. Ni prepričljiv, če samo misli, da jih ni prejel pravočasno. Kot profesionalni predsednik bi moral točno vedeti, kje je uprava kršila zakon. Sicer pa v nobenem primeru ni prišlo do argumentiranih pripomb na pomanjkanje informacij. Uprava je enkrat mesečno prisostvovala seji sveta delavcev z namenom, da bi informirala o poslovnih situacijah. Na vsaki seji je sledila razprava, v kateri je bilo možno pridobiti vse informacije, ki sodijo v to področje.

Participacijski sporazum res še ni podpisan. Zahteva sveta delavcev je bila, da je v sporazumu vse, kar dovoljuje zakon o soupravljanju delavcev. Uprava je vztrajala pri racionalnem obnašanju. Tudi izjava g. Papeža, ki napoveduje ostrejši nastop proti upravi, ni umestna, kajti to se vendar dogaja v firmi, ki do delavcev izpolnjuje vse obveznosti in tudi uspešno posluje.

Pripomba o prikrajšanju članov sveta delavcev ni utemeljena. Če člani sveta menijo, da so prikrajšani zaradi delovanja v delavski soupravi, naj za svojo zaščito uporabijo argumente in status delovnopravne imunitete.

Opisovanje konfliktov z upravo na koncu pogovora pa dokazuje zgrešenost pojmovanja delavskega soupravljanja pri bivšem predsedniku, in to s podatki, ki so povrh vsega še neresnični.

Uprava ni posredovala informacije glede proste sobote 29. 3. 1997 v petek, 28., pač pa cel teden prej. Pa ni bila problematična samo delovna sobota, pač pa zahteva za predčasno izplačilo regresa. Zahtevo za prosto soboto, ki je bila neut-

meljena in neupravičena, sta podprla tudi predsednika sindikata SKEI in KNSS, ne upoštevajoč, da je uprava dolžna poskrbeti, da bo kupec prejel naročeno blago pravočasno. Podobno ni bila uprava deležna podpore, ko je v preoblici naročil zahtevala, naj pride v soboto, 29. 9. 1997 na nadurno delo okrog 250 delavcev. Disciplinski postopek proti več kakor 50 delavcem, ki se niso odzvali na delo, se šteje za neprimerno potezo uprave, ki s tem povzroča konflikt.

V kolikor niso bili delavci primerno obveščeni o nujnosti sobotnega dela, pa bodo disciplinsko odgovarjali tisti, ki so postopek neprimerno izpeljali.

Iz navedenega bo bralec dobil le delno popolno sliko dogajanja, kajti to se dogaja v veliki družbi, ki zaposluje 1.300 delavcev in je letos zaposlila še 88 novih delavcev. Kakor že povedano,

izpolnjuje firma do delavcev obveznosti po panožni kolektivni pogodbi in še delno preko. Plače se izplačujejo redno do 18. v mesecu. V tem letu smo izplačali regres v višini 127.000 SIT.

Firma izvaža preko 90 % proizvodnje. 48 % delnic je v lasti upravičencev notranjega odkupa in interne razdelitve. V šestčlanskem nadzornem svetu pa so trije člani imenovani od sveta delavcev in en predstavnik notranjih delničarjev.

Bivšemu predsedniku in tudi drugim sodelavcem bi moralo biti jasno, da samo delo in rezultati dela prinašajo socialno varnost delavcev. Če pa postane delavsko soupravljanje boj zaradi boja proti upravi ali "nasprotni strani", kakor jo imenuje g. Papež, potem to resnično ni obojestranski interes.

Iskra Kondenzatorji d.d.
Janez Štefanič,
predsednik uprave

NAROČILNICA

Naročamo ..... izvod(ov) Delavske enotnosti. Časopis pošiljajte na naslov: .....

Plačnik teh izvodov je: .....

Naročnino bomo plačevali vsake tri mesece.
Posamezna številka stane 170 tolarjev.

Za naročnika: .....

Delavska enotnost

je bila ustanovljena 20. novembra 1942 in je glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije
Izdaja Svet ZSSS, Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana • Za izdajatelja Rajko Lesjak, tel. 310-760 • V. d. odgovornega urednika Francšek Kavčič, tel. 13-16-163 • Naročnina 13-10-033, int. 272 • Posamezna številka stane 170 tolarjev • Ziro račun 50101-678-47511 • Tisk: Delo TČR d. d., Dunajska 5, Ljubljana • Ministrstvo za kulturo šteje Delavska enotnost med proizvode, za katere se plačuje 5-% davek, ki je vštet v ceno posameznega izvoda.

Bela knjiga
o
pokojninski
reformi (2)

NALOŽBENI SISTEM BO UČINKOVITEJŠI OD DOKLADNEGA, VENDAR LE OB STABILNEM GOSPODARJENJU

V prejšnji številki smo predstavili razloge za reformo pokojninskega in invalidskega zavarovanja in osnovne smeri sprememb sedanega sistema. Po novem bo ob reformiranem sedanjem sistemu (prvi steber) uveden še obvezni polni naložbeni sistem (drugi steber) in neobvezno prostovoljno zavarovanje. Za vse, ki jih skrbi, ali se bodo upokojili po (reformiranem) starem sistemu ali po novem, je bistveno, da bodo sistemi delovali eden ob drugem. Zlasti starejši, ki imajo tudi daljšo delovno dobo, se bodo večinoma upokojili le po starem sistemu. Ta bo reformiran postopno. Prelomnica pa bo kar nekaj, največja verjetno leta 2009, ko se bo za ženske začela povečevati starost, potrebna za upokožitev. Od tega leta do leta 2022 se bo starostna meja povečala s sedanjih 58 let na 65. To največje povečanje pa ne bo naša posebnost, ampak uskladitev z rešitvami iz večine evropskih držav.

Novi drugi steber bo vsakemu zavarovancu omogočil, da bo del svojih prispevkov nalagal na osebni pokojninski varčevalni račun. Prehod bo dokaj zapleten. Načelno naj bi veljalo, da se bodo vsi novi zavarovanci obvezno morali vključiti v večstebni sistem, že zavarovani pa se bodo v naložbeni steber vključevali prostovoljno. Avtorji reforme so izračunali le, kakšen naj bi bil prehod načelno, ne pa kdaj in kako bi bil v podrobnostih lahko izveden.

Preračuni pripravljalec reforme so pokazali, da bi bil prestop v naložbeni sistem ugoden le za mlajše od 36 let, za starejše pa bo najboljše, da ostanejo zavarovani le v reformiranem dokladnem sistemu.

Dosedanji zavarovanci, ki pa bi se odločili za naložbeni sistem, bi prejeli pokojnino iz dveh naslovov – dokladnega in naložbenega.

Pokojnina iz prvega in drugega stebra ne sme biti manjša

Predlagatelji reforme zagovarjajo (zaenkrat) delno razvrstitev plačil v stari sistem, kar bo posledica zmanjšanja odmerne stopnje – odstotka, v skladu s pokojnina odmeri od pokojninske osnove. Gre torej za delno razvrstitev sedanjih pravic. Računajo pa tudi, da skupna pokojnina – seštevek iz dokladnega in naložbenega stebra – ne bi smela biti manjša od sedanje. Seštevati bi se tudi obe zavarovanju.

Naložbeni sistem bo učinkovitejši

Če bi zavarovavec s plačo 160.000 tolarjev bruto, mesečno plačeval osem odstotkov plače, bi do 65. leta starosti vplačal 40-krat po 12.800 tolarjev. V tem primeru bi lahko računali, da bo na koncu tega obdobja imel pravico do mesečne dosmrtno rente 129.445 tolarjev. Petdesetdesetodstotno nadomestitveno stopnjo bi ta zavarovavec dosegel že po 30 letih zavarovanja. Ker bi bila takšna nadomestitvena stopnja previsoka, bi bilo prispevke mogoče zmanjšati na manj kot osem odstotkov. Če bi do takšnega pokrivanja nadomestitvene stopnje vseeno prišlo, bi bil prvi pokojninski steber potreben le še zaradi blažitve problemov invalidnosti in drugih socialnih potreb zavarovancev. Avtorji reforme dokazujejo, da bi bilo zavarovanje v drugem stebru stroškovno učinkovitejše od sedanjega.

valni obdobji. Bo pa novi tristebni sistem za zavarovance vseh starosti ugodnejši, saj bo nadomestitvena stopnja v povprečju ugodnejša. Avtorji pokojninske reforme ob tem še zatrjujejo, da bo naložbeni sistem učinkovitejši, ker bo zavarovancem dajal večjo pokojnino. Odmerna stopnja za leta v dosedanjem zavarovanju bodo odmerili po stopnji 1,4. Če bi bila odmerna stopnja večja, bi se mejna starost (naprimer 36 let), v kateri se zavarovancem še splača vstopati v novi naložbeni sistem, povečala. Zaradi tega bi prišlo do izpada dohodkov v reformirani prvi steber, čemur so se avtorji reforme hoteli izogniti. Predvideli so tudi, da bi zavarovanci, ki bi se odločili ostati v dosedanjem reformiranem sistemu, vseeno obdržali enak položaj, kot če večstebni sistem ne bi bil uveden.

Po posebnem točkovnem sistemu bi se dejanska vrednost osnovne pokojnine določila na 80 odstotkov zneska, do katerega bi bil zavarovavec upravičen v prvem zavarovalnem stebru. Osebnostne točke naj bi bile odvisne zlasti od zavarovalne dobe in višine plače. Če bi bile te predpostavke izpolnjene, bi oseba s 40 leti zavarovalne dobe, ki je prejela povprečno plačo in je stara 65 let, zbrala 40 osebnih točk. Njena pokojnina pa bi znašala 60 odstotkov povprečne plače v državi.

Pokojnina iz drugega stebra bi se odmerila od vsote, zbrane na osebni račun zavarovanca. Če bi obveljalo načelo, da mora skupna pokojnina znašati toliko kot pokojnina iz sedanjega zavarovanja, bi pokojnina iz drugega stebra znašala 15 odstotkov valorizirane plače zavarovanca. Takšen zavarovavec bi iz obeh stebrov prejel 85 odstotkov povprečja plač.

Pravice do predhodne upokožitve ne bodo takoj odpadle

Pri preračunavanju prehoda iz sedanjega v novi sistem so avtorji morali upoštevati sedanje možnosti zgodnjega upokoževanja. Po 40. členu sedanjega zakona se namreč moški lahko upokojijo že z 58 leti starosti in 35 leti zavarovalne dobe, ženske pa s 53 leti in 30 leti zavarovalne dobe. Te ugodnosti so bile sprejete zaradi ekonomskih možnosti. Tisti, ki jim zakon zdaj daje te ugodnosti, bi namreč lahko, če bi reforma zmanjšala njihova pokojninska pričakovanja, oporekali predlaganim spremembam. Pridobljene pravice namreč morajo biti spoštovane in zagotovljene, zanje je hočeš nočeš odgovorna država.

V zvezi s prehodom so snovalci reforme preračunali dve možnosti. Po varianti A bi se v naložbenem stebru morali zavarovati vsi na novo zaposleni in sedanji zavarovanci pod določeno starostjo in zavarovalno dobo. Po varianti B pa poleg novih zavarovancev še zavarovanci pod določeno starostjo in tisti, ki bi se v ta steber prostovoljno prijavili v dveh letih. Varianta A je bolj prilagojena sedanjim zavarovancem, še posebej možnostim predčasnega upokoževanja. Ta varianta bi precej zmanjšala tudi možne administrativne in tehnične zaplete. Načrtovalci so še izračunali, da bi večja vključenost zavarovancev v drugi steber v naslednjih letih verjetno povzročila primanjkljaj denarja v prvem stebru, in ki bi ga država morala pokrivati iz davkov ali drugih proračunskih prihodkov.

Prednost variante B je v tem, da onemogoča javno razpravo o pridobljenih pravicah, saj bi se posamezniki z vstopom vanjo prostovoljno odločili, da sprejmejo tudi njene posledice. Največja hiba variante B je v tem, da posamezniki ne morejo vedeti, kakšni bodo njihovi prejemki iz drugega stebra, zaradi česar tudi ne morejo izračunati, koliko bi pridobili ali izgubili. Vse skupaj je torej res še zelo hipotetično.

Denar zavarovancev bodo obračale zlasti banke, zanj pa bo jamčila država

Obvezno naložbeno zavarovanje za starost bi skladno z novimi zakoni organizirale obstoječe institucije, ki bi za to dejavnost dobile dovoljenje. Te institucije bi zbirale denar na osebnih računih zavarovancev. Ta denar bi tudi obračale – investirale prek specializiranih finančnih ustanov. Najmanj enkrat letno bi zavarovance obveščale o stanju na njihovem računu. Izračunavale bi tudi pokojnino in

zagotavljale denar za njihovo izplačevanje. Pokojnina pa bi še naprej izplačeval ZPIZ. Število pokojninskih varčevalnih skladov bi bilo omejeno, glede na potrebe države in nujnost konkurence. Zaupanje v te varčevalne sklade bi država morala krečiti tudi z zelo natančnimi prepisi o njihovem poslovanju.

Ustanove bodo tako pridobile pravico upravljati pokojninske varčevalne sklade le, če bo vanje vplačan z zakonom določen osnovni kapital, izključno v obliki finančnih depozitov. Sklad bo moral biti konstituiran le kot neprofiten, izključno z namero zbiranja prispevkov zavarovancev na njihovih računih.

Pokojninske varčevalne sklade bo nadziral Urad za zavarovalni nadzor. Ta bo med drugim nadziral naložbe in profitabilnost skladov.

Temeljna naloga pokojninskih varčevalnih skladov naj bi bilo ustvarjanje čimvečjega donosa. Od višine donosa bo namreč odvisno, kateremu skladu se bo posamezni zavarovavec priključil. Ker se bodo zavarovanci morali obvezno vključiti v enega od skladov, bo treba sprejeti tudi predpise proti slabemu in tveganeu investiranju zbranega denarja zavarovancev. Tako bo država vsakemu zavarovancu jamčila najmanjšo možno raven donosa njegovih prispevkov, zbranih v katerem koli varčevalnem skladu.

Avtorji reforme so predvideli tudi možnost, da bodo zavarovanci svoje prispevke za starost iz enega varčevalnega sklada prenesli v drugega. Ta možnost bo zavarovancem pomagala izogniti se slabim varčevalnim skladom. V poštev bo prišla tudi zaradi sprememb zaposlitve in delodajalca.

Pokojninski varčevalni načrti bodo morali preprečiti tudi nevarnost zmanjšanja realne vrednosti pokojnin zaradi vpliva inflacije.

Zdaj plačujemo zlasti za že upokojene, pa tudi zase

Temeljni princip dosedanjega dokladnega sistema je, da aktualni zavarovanci varčujejo za svojo prihodnost, obenem pa zagotavljajo izplačevanje pokojnin že upokojenim. Glede na sedanji položaj v pokojninskem in invalidskem zavarovanju bi ta vrstni red lahko tudi obrnili. Ta naveza – skrb za starejše in zase – je dobro delovala več desetletij. Zdaj dohodki ne pokrivajo več odhodkov, še bolj ogrožene pa so pravice tistih, ki v zavarovanje še vstopajo. Bistvo dokladnega sistema je bilo tudi v vzajemnosti in solidarnosti, tako med generacijami kot znotraj njih.

Predlagani tristebni sistem s poudarkom na naložbenem pa naj bi omogočil veliko povezanost vplačanih prispevkov in prejetih pokojnin. Vsakdo naj bi iz tega zavarovanja dobil najmanj toliko, kot vanj vplača. Avtorji reforme pravijo, da bo po novem sedanja kolektivna odgovornost prešla v pretežno individualno odgovornost za prejemke in druge pravice po upokožitvi. Ker je pokojninsko in invalidsko zavarovanje tudi sestavni del širšega socialnega zavarovanja, bi to lahko pomenilo tudi, da sociale ne bo več ali bo bistveno zmanjšana. Avtorji reforme opozarjajo tudi na osrednji mogoč

problem. Dolgoročne stabilnosti gospodarstva in s tem varnosti vplačanih prispevkov, ki naj bi bili med varčevanjem še oplemeniteni, namreč ni mogoče napovedovati brez pridržkov. Gre torej za tveganje, kolikšno je, pa ne ve nihče, tudi napovedati ga ni mogoče.

Reformatorji še menijo, da prehajanje iz sedanjega dokladnega sistema v novega naložbenega ne sme preveč obremeniti le nekaterih generacij. Prav zato je prehod zamišljen kot postopen, brez ostrih posegov v sedanja pravila in pravice, določene na njihovi podlagi. Postopno prehajanje v naložbeni pokojninski sistem tako za sedanje zavarovance ni videti kot kazen. Poudarek naj bi bil na novem sistemu varčevanja za starost. S tem naj bi, sčasoma, skrb za izplačevanje pokojnin ne bila več le skrb tistih, ki delajo in prispevajo, in tistih, ki so že delali, ampak tudi tistih, ki bodo v svet dela šele vstopili.

Upokojenci zdaj povprečno prejmejo 83,7 odstotka svoje plače

Sedanji sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja zagotavlja zavarovancem določene pravice vnaprej. Odvisnost med pokojninsko dobo in vplačanimi prispevki je zelo ohlapna. Tako je zaradi tega, ker denar za pokojnino zagotavljajo sprotni prispevki zavarovancev in njihovih delodajalcev. Morebitno izgubo je dolžan pokriti državni proračun. Edini spremenljivki sedanjega dokladnega sistema sta prispevna stopnja in višina transferjev iz proračuna.

Prehod se ne bo izplačal vsem

Avtorji predloga pokojninske reforme so še izračunali, da se bo prehod v novi naložbeni sistem izplačal zavarovancem, ki so v dosedanjem sistemu dopolnili 20 let pokojninske dobe. Tako bo v primeru, da se bodo odločili za šestodstotno prispevno stopnjo in če bo njihov naložen denar dajal vsaj dvoodstoten donos. Avtorji še poudarjajo, da bo naložbeni sistem lahko imel kar precejšnje rezerve, ki bodo v največji meri odvisne od donosnosti naloženega denarja. Donosno gospodarjenje s sredstvi naložbenega zavarovanja bi omogočalo znižanje prispevne stopnje ali financiranje potreb reformiranega dokladnega sistema, ki bo prišel v zagato tudi zaradi negativnih demografskih gibanj.

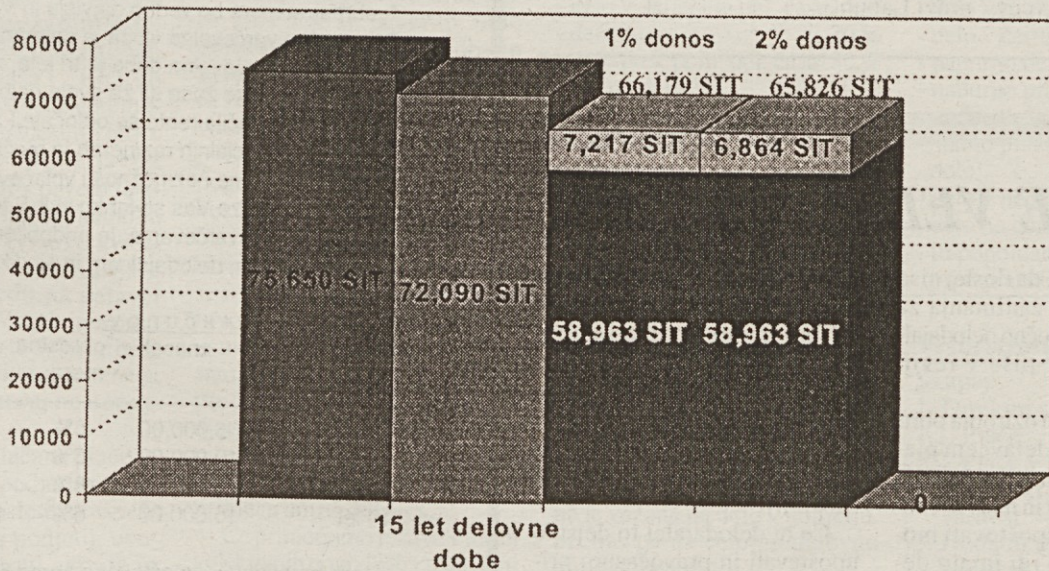
Po podatkih ZPIZ prejme povprečni upokojenec 165 obrokov pokojnine. Obrok pokojnine v povprečju znaša 67,5 odstotka čiste plače. Zaradi invalidnin, dodatkov za potrebo, dodatka za rekreacijo, zdravstvenega zavarovanja in še nekaterih drugih pravic zavarovancev prejmejo upokojenci v povprečju še 24 odstotkov več, tako da skupno prejmejo po 83,7 odstotka čistih plač. Glede na povprečno zavarovalno dobo 362 mesecev bi, če bi pokojnine naraščale enako kot plače, vsak zavarovavec moral vsak mesec plačevati 24 odstotkov bruto plače oziroma 38 odstotkov očiščene.

Iz tega izračuna je jasno, da sedanja prispevna stopnja ustreza pokojninam in drugim pravicam, ki jih zavarovanci sedaj lahko pričakujejo iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Razlika med odhodki in prihodki znaša 10 odstotkov, sedaj jo pokriva državni proračun. Če bi se razmerje med pravicami in dotokom denarja v pokojninsko blagajno še poslabšalo, bi državni proračun moral pokrivati še večji primanjkljaj. Prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje so namreč za zavarovance že sedaj na meji sprejemljivosti.

Avtorji pokojninske reforme so skušali preračunati tudi učinke novega naložbenega sistema za nekatere posameznike. Za primer so vzeli zavarovanca, ki se je zaposlil pri 18 letih in je brez prekinitve delal do 58. leta. Vsa zavarovalna leta je prejel plačo na ravni povprečja države, letos marca je tako zaslužil nekaj več kot 88.000 tolarjev neto. Od tega je za pokojninsko in invalidsko zavarovanje plačal 33.754 tolarjev. Avtorji reforme so izračunali, da bi zavarovavec, če bi 40 let plačeval toliko, imel na osebni račun pokojninskega zavarovanja nekaj več kot 16 milijonov tolarjev. Če bi se mesečni prispevki obrestovali po realni šestodstotni obrestni meri, bi vsak povprečni zavarovavec imel na računu v povprečju po 63 milijonov, to pa je precej več, kot je potrebno za izplačevanje mesečne dosmrtno rente v višini pokojnino po sedanjem dokladnem sistemu. Za spodobno pokojnino bi torej po teh izračunih zadostovali tudi precej nižji prispevki od sedanjih.

Načrtovalci reforme zatrjujejo, da bo naložbeni sistem pokojninskega zavarovanja za zavarovance ugoden; koliko, pa bo odvisno od stopnje stabilnosti gospodarstva in realne obrestne mere. Če bo realna obrestna mera vsaj tolikšna kot realna rast plač, po katerih se pokojnina usklajuje, bo naložbeni sistem za zavarovance ugodnejši od dokladnega. Če pa bi bila realna obrestna meja negativna, pa bi bil za zavarovance sedanji dokladni sistem ugodnejši od novega. Odločitev posameznika za naložbeni sistem je torej še najbolj povezana z možnostmi gospodarske rasti in stabilnega gospodarjenja. Če v kaj takšnega ne verjamemo ali če to ni mogoče, bomo pač še naprej ostali ujetniki dokladnega sistema, ki se bo slej ko prej izčrpal. Te oddaljene probleme bodo tako ali tako reševali naši vnuki ali celo pravnuki.

KONKRETNI PRIMER moški star 55 let, z 35 let delovne dobe, upokožitev pri 65 letu starosti in ocenjeno plačo 100.000 SIT neto

■ obstoječi sistem pokojninskega zavarovanja
■ reformirani obstoječi sistem
■ reformirani sistem - I. steber
■ naložbeni sistem - II. steber

prispevna stopnja - 6%

Pogovor z direktorjem območne gospodarske zbornice v Podravju Vinkom Lapuhom

INVESTICIJE V INFRASTRUKTURO JE TREBA POSTAVITI V FUNKCIJO OŽIVLJANJA IN RAZVOJA DOMAČEGA GOSPODARSTVA

Gospodarska kriza v Mariboru in v vsej podravski regiji traja že več kot desetletje in pol. V tem času so strokovnjaki pripravili kar nekaj načrtov za rešitev mariborskega gospodarstva. Med njimi so najbolj znani "Maribor 2000", "Maribor jutri" in "Globalni razvojni koncept za Maribor". Ali se omenjeni načrti vsaj delno uresničujejo? Kakšne so trenutne razmere in razvojni trendi v mariborskem gospodarstvu? Kje vidijo mariborski gospodarstveniki izhod iz težav? O tem smo se pogovarjali z Vinkom Lapuhom, direktorjem Gospodarske zbornice Slovenije - območne zbornice za Podravje. Povedal je, da gospodarstvo v Podravju dosega nadpovprečne rezultate.

"Do konca julija letos je podravsko gospodarstvo izvozilo za 550 milijonov dolarjev različnih proizvodov, kar je za 1,7 odstotka več kot v enakem obdobju lani. V Sloveniji se je izvoz do konca julija letos glede na enako obdobje lani zmanjšal za en odstotek. Podjetja v Podravju so v obravnavanem obdobju uvozila skupno za 460 milijonov dolarjev različnega blaga, zlasti surovin in reproductivnih materialov. Tako je podravsko gospodarstvo v blagovni menjavi s tujino v prvih sedmih mesecih letos ustvarilo 90 milijonov dolarjev presežka," pojasnjuje Vinko Lapuh. "Kar 68 odstotkov vseh prihodkov iz uvoza so gospodarska podjetja v Podravju ustvarila na tržišču Evropske unije, medtem ko celotno slovensko gospodarstvo ustvari v državah Evropske unije 65 odstotkov izvoznih prihodkov. Številke kažejo, da gospodarstvo v Mariboru in širši regiji na področju izvoza dosega nadpovprečne rezultate."

Med največje izvoznike v regiji danes spadajo Henkel, Metalna, Primat, Tovarna Dušika Ruše, Paloma, Marles, Impol, Talum in še nekatera podjetja. "Nekaj več kot 58 odstotkov celotnega izvoza regije ustvarijo podjetja iz Maribora," pravi Lapuh.

V osemdesetih letih so podjetja v Podravju letno izvozila za 250 do 300 milijonov dolarjev različnih proizvodov, več kot 60 odstotkov celotne proizvodnje pa so prodala v drugih republikah tedanje Jugoslavije. Letos pa bo podravsko gospodarstvo po vsej verjetnosti z izvozom ustvarilo blizu milijardo dolarjev prihodka. V strukturi izvoza je v prvih sedmih mesecih letos znašal izvoz v državo na območju nekdanje Jugoslavije 17 odstotkov (v Sloveniji 11 odstotkov). "Podatki kažejo, da so menedžerji in delavci v podravskem gospodarstvu v zadnjih letih vložili ogromno naporov v prestrukturiranje gospodarstva in v pridobivanje novih trgov. Na tem področju so številna podjetja veliko naredila," poudarja Lapuh. "Ne bi bilo pošteno, če tega ne bi priznali. Res pa je, da podravsko gospodarstvo z novimi tržišči, ki jih je osvojilo, še vedno ni v celoti nadomestilo tržišč, ki jih je izgubilo zaradi krize in vojne na Balkanu."

Država pomaga pri razvoju infrastrukture

Kako je gospodarstvu v Mariboru in Podravju v najbolj kritičnih letih pomagala država? "Država je zadnja leta v naši regiji precej naredila na področju razvoja infrastrukture. Tako se je denimo v Mariboru preselil sedež Pošte Slovenije. Telekom je veliko investiral v svoj razvoj na tem koncu Slovenije. Zgrajenih je bilo veliko cest ter avtocest in podobno. Nepošteni bi bili,

če bi rekli, da država oziroma vlada za hitrejši razvoj Maribora in regije ni storila nič. Res pa je, da je vlada bore malo ali skoraj nič storila za prestrukturiranje in sanacijo gospodarstva. Kdo ve, zakaj je bilo tako? Morda vlada mariborskemu gospodarstvu ni znala ali hotela pomagati ali pa preprosto ni imela srečne roke?"

Velike likvidnostne težave

Kljub temu, da podjetja čedalje več izvažajo na najzahtevnejša tržišča, pa so likvidnostne razmere v podravskem gospodarstvu izredno kritične. Zaradi sedanje makroekonomske in monetarne politike podjetja z izvozom na tržišče Evropske unije, kjer je izjemno huda konkurenca, bolj malo zaslužijo. "V naši regiji je imelo ves september žiro račun blokiran 816 podjetij oziroma 18 odstotkov vseh pravnih oseb. Zanimivo je, da je med njimi tudi veliko zasebnih podjetij, ki so doslej nekako zmogla kljubovati krizi. Po zakonu o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji grozi v Podravju stečaj 545 podjetjem, ogroženih pa je več kot 2000 delovnih mest," opozarja Lapuh.

"O razsežnostih krize v gospodarstvu govorijo tudi podatki o številu brezposelnih. V septembru je bilo v Mariboru 15.907 brezposelnih delavcev, v regiji pa 30.899. V Podravju je tako stopnja brezposelnosti še vedno najvišja v državi. Posebej zaskrbljujoče je, da je med brezposelnimi čedalje več težje zaposljivih. Kar 46 odstotkov brezposelnih delavcev nima niti poklicne izobrazbe. Med brezposelnimi je tudi veliko mladih."

Menedžerji napovedujejo nadaljnje zmanjševanje števila delovnih mest

Kaj pa gospodarstveniki v Podravju pričakujejo od naslednjega leta? Kakšne načrte imajo? "Naša območna gospodarska zbornica je izvedla anketo. K sodelovanju smo povabili 30 večjih podjetij v regiji, odzvalo pa se jih je 21. V večini podjetij (13) predvidevajo, da bodo v naslednjem obdobju povečali obseg poslovanja in izvoz. Hkrati pa v večini podjetij (14) pravijo, da bodo še naprej prisiljeni zmanjševati število zaposlenih. Bistvenega izboljšanja socialnih razmer v regiji brez učinkovitih ukrepov ekonomske politike za spodbujanje gospodarskega razvoja torej ni mogoče pričakovati. Sicer pa so menedžerji v anketiranih podjetjih prepričani, da bi morala vlada sprejeti ukrepe za pospeševanje izvoza, zmanjšati davke in prispevke na plače, zagotoviti ugodne dolgoročne kredite, zmanjšati stroške države in učinkoviteje reševati probleme invalidnih delavcev," pravi Lapuh.

Podjetja, ki jih bremenijo stari dolgovi, potrebujejo pomoč

Po Lapuhovem mnenju gospodarstvo v Mariboru in Podravju ne potrebuje novih razvojnih programov in načrtov, kakršni so bili "Maribor 2000", "Maribor jutri" in "Globalni razvojni koncept za Maribor". "Imamo realno diagnozo stanja. Sedaj gospodarstvo potrebuje kratkoročne rešitve. Menimo, da bi morala slovenska vlada na eni strani voditi ustrezno politiko pri investiranju v infrastrukturne in ekološke projekte. Pri izgradnji novih infrastrukturnih objektov (gre za projekt Brestanica, za investicije v termoelektrarnah in hidroelektrarnah, za izgradnjo cest in podobno) je dovolj dela za številna naša gradbena, montažerska in industrijska podjetja ter obrtnike. Če bodo pri izgradnji infrastrukturnih objektov sodelovala domača podjetja, bo nastalo na tisoče novih delovnih mest. Po drugi strani pa bi morala država pomagati pri sanaciji večjih in srednje velikih podjetij, ki jih bremenijo stari dolgovi. Glede na sprejeti zakon pričakujemo, da bo Slovenska razvojna družba temeljito preučila, katera podjetja se splošna sanirati. Takšnim podjetjem bi veljalo stare obveznosti bodisi odpisati ali pa spremeniti v lastninske deleže. Tista podjetja, ki tekoče pozitivno poslujejo, bi bilo na vsak način pametno rešiti, sicer se bo brezposelnost še znatno povečala. Podjetja, ki imajo perspektivne razvojne programe, bi lahko reševali s kombiniranimi sredstvi bank, države in razvojne družbe. Seveda bo tista podjetja, ki tekoče poslujejo z izgubo, mnogo težje reševati. Na vsak način bi

se morali reševanja podjetij lotiti selektivno. Vprašanje pa je, kdaj bo Slovenska razvojna družba imela dovolj sredstev oziroma kdaj bo usposobljena za takšno reševanje podjetij."

Direktor območne gospodarske zbornice Vinko Lapuh je prepričan, da so rešitve, ki jih vladi ponujajo gospodarstveniki iz Podravja, realne. S svojimi predlogi nameravajo seznaniti tudi predsednika vlada dr. Janeza Drnovška, ki bo s sodelavci v kratkem obiskal Maribor. "Gospodarstvo v Mariboru in regiji je treba usposobiti za uspešno nastopanje na najbolj zahtevnih trgih. S socialnimi transferji ni mogoče rešiti Maribora. Tukajšnje gospodarstvo se mora na vsak način pripraviti na vključitev Slovenije v Evropsko unijo, kar ne bo lahko. Vključitev na enotno evropsko tržišče blaga, dela in kapitala bo za podravsko industrijo in nasploh gospodarstvo na začetku zlo, vendar še vedno manjše zlo, kot če se v Evropsko unijo ne bi vključili."

Vključitev Slovenije v Evropsko unijo terja celovite priprave

"Ob tem pa bi želel poudariti, da se marsikdo danes še ne zaveda povsem, kakšne bodo posledice vključitve Slovenije v Evropsko unijo. Naša produktivnost je še vedno 20 do 30 odstotkov nižja od produktivnosti v razvitih državah. Razlogi za to so v slabši organizaciji dela, v manjši kakovosti dela in podobno. Ko bodo Slovenija in nekatere druge države iz vzhodne Evrope vključene v Evropsko unijo bo tudi pri nas prišlo do še večje konkurence za delovna mesta, saj se bodo za delo pri nas začeli zanimati mnogi strokovnjaki z vzhoda. Za delovna mesta se bo treba boriti. Zato je že danes nujno, da se delavci dodatno izobražujejo in usposablajo. Zdi se, da se tega vsi še ne zavedajo dovolj," pravi Vinko Lapuh. "Tiste brezposelne delavce, ki v konkurenci za produktivna delovna mesta v gospodarstvu iz tega ali onega razloga niso več sposobni sodelovati, pa bo potrebno čim hitreje vključiti v javna dela."

"Enako pomembna pa je tudi makroekonomska politika. To si moramo sami urediti tako, da bo do naše vključitve v EU primerljiva z makroekonomsko politiko v državah, ki so že njene članice," poudarja Vinko Lapuh.

T. K.

DELAVSKA HRANILNICA d.o.o.

Ljubljana, Dalmatinova 4

ZA TRENUTEK SI VZEMITE ČAS IN SE SEZANITE Z VSEBINO NAŠEGA RENTNEGA VARČEVANJA.

Rentno varčevanje je namenjeno Vaši vamejši prihodnosti in Vam bo v veliko materialno korist. Pokojnine, ki si jih boste prislužili s 35 oz. 40 letnim garanjem ne bodo pokrile vseh Vaših potreb.

Z RENTNIM VARČEVANJEM V DELAVSKI HRANILNICI BO VAŠA PRIHODNOST ZAGOTOVO BOLJ PRIJAZNA.

Iz teh razlogov smo za člane sindikatov pa tudi za druge zaposlene delavce, pripravili svojo, Vam prilagojeno obliko rentnega varčevanja. Zasledujemo cilj, da boste v naši hranilnici sebi privarčevali toliko, da bo Vaša RENTA oz. DODATNA POKOJNINA znašala tudi do 1/3 bodoče državne pokojnine. Pot za dosego tega cilja je predvsem odvisna od Vas, da se pravočasno odločite za mesečno varčevanje in za takšen znesek, ki ga boste vsak mesec lahko pogrešali. Idealno bi bilo, da bi v vašem varčevanju sodeloval tudi delodajalec. To si bomo prizadevali tudi mi, vodili bomo intenzivne razgovore z delodajalci in upamo, da bomo s pomočjo sindikatov tudi uspeli. Pripravlja se reforma pokojninskega sistema, rentno varčevanje pomeni tretji steber novega pokojninskega sistema. Prepričani smo, da imate izjemno priložnost, da si skupaj z nami zagotovite človeka vredno pokojnino. Sprememba pokojninskega sistema pa je izziv tudi za sindikate, da svojim članom priborijo pravico, da bodo v rentnem varčevanju sodelovali tudi delodajalci.

Pogoji varčevanja:

- * obrestna mera bo vedno najvišja in Vam bo zagotavljala vedno, največji možen donos;
- * mesečna varčevalna vloga je najmanj 5.000,00 SIT;
- * najkrajša varčevalna doba je tri leta, z možnostjo podaljševanja;
- * varčujete lahko zase ali za svoje najbližje;
- * za način izplačila rente se odločate kadarkoli v času trajanja varčevanja;
- * v izjemnih socialnih razmerah je možno vplačevanje vlog začasno prekiniti;
- * v primeru trajne nezmožnosti vplačevanja vlog, je možno varčevanje prekiniti;
- * v varčevanje za Vas se lahko vključijo tudi Vaš delodajalec in sindikat;
- * po petih letih varčevanja, je pridobljena pravica do ugodnejšega posojila v hranilnici;
- * z varčevalcem, delodajalcem in sindikatom so možni specifični pogoji varčevanja.

Primeri izračunov:

čas varčevanja	znesek	obrestna mera	enkratno izplačilo	število rent	znesek rente	skupaj
5 let	5.000,00	6%	348.059,14	60	6.722,00	403.350,00
5 let	10.000,00	6%	698.118,27	60	13.445,00	806.700,00
10 let	5.000,00	6%	816.178,79	120	8.996,30	1.079.556,00
10 let	10.000,00	6%	1.632.357,59	120	17.992,50	2.159.100,00

V tem obračunu je upoštevana samo 6% povprečna realna obrestna mera za ves čas trajanja varčevanja. Dejansko so vse pogodbe sklenjene z začetno obrestno mero Tom+7%, kar predstavlja 14.5% povprečno obrestno mero za leto 1997.

ODLOČITEV JE V VAŠIH ROKAH, PRIČAKUJEMO VAS.

Za dodatne informacije se lahko obrnete na Vaš sindikat, ali nas pokličete. Radi se bomo odzvali Vašemu vabilu in prišli z dodatnimi informacijami tudi k Vam.

A. Ž.

Pouzemamo

SINDIKATI IMAJO ŠE VEDNO PREMOČ

Revija Obrtnik v oktobrski številki piše o reševanju sporov na delovnih sodiščih v Sloveniji. V zvezi s tem navaja, da je na delovnih sodiščih v zadnjih letih uspelo sindikalni (delojemalski) strani izterjati v delovnih sporih kar 23 milijonov mark odškodnin, kar 72.000 sporov pa je bilo rešenih v prid delojemalcem. Z drugimi besedami: delodajalci so izgubili kar 85 odstotkov vseh sporov!

"Veliko 'zaslug' za takšen porazen rezultat si lahko delodajalci - v našem primeru obrtniki, ki predstavljajo kar lep del tistih delodajalcev, ki so spore izgubili - pripišejo tudi sami sebi

oziroma dejstvu, da doslej niso pokazali dovolj zanimanja za organiziranje v močno delodajalsko združenje," piše v reviji Obrtnik.

Za delodajalce oziroma obrtnike, ki morajo delavcem plačevati odškodnine, pa obstaja še bolj elegantna in nadvse enostavna rešitev: spoštovati morajo pravice, ki jih imajo delavci po zakonih in kolektivnih pogodbah. Če sami niso dovolj strokovno podkovani in ne vedo natančno, kakšne pravice imajo delavci, naj prislusneje opozorijo sindikata, ki delodajalca na kršitev zakonov in kolektivnih pogodb pred

tožbo na delovnem sodišču praviloma vedno opozori. Očitno imajo sindikati dobro podkovane strokovne službe, ki vedo, kaj piše v zakonih in kolektivnih pogodbah, o čemer priča tudi število dobljenih tožb na delovnih sodiščih po vsej Sloveniji.

Če bi delodajalci to dejstvo upoštevali in pravočasno prislusnili strokovno utemeljenim opozorilom sindikata, jim ne bi bilo treba plačevati visokih sodnih stroškov in odškodnin, poleg tega pa bi tudi delovna sodišča imela veliko manj dela kot zdaj.

Vlada predstavila ostre varčevalne ukrepe v korist hitrejšega razvoja

POPOTNICA ZA VSTOP V EVROPSKO UNIJO

Vlada je pripravila sveženj varčevalnih in gospodarskih ukrepov, s katerimi bi po besedah vladinih razlagalcev "nacionalnega varčevalnega programa" prihranili pri odhodkih proračuna v prihodnjem letu 70 milijard tolarjev, na prihodkovni strani pa pridobili 30 milijard tolarjev več sredstev. Država namerava med drugim vztrajne pobirati davke, razširiti osnovo za plačilo socialnih prispevkov, premožnejšim kategorijam državljanov znižati socialne pravice in jih z davki bolj obremeniti kot slabše situirane, in tako dalje. Podražila bo nekatere izdelke, kot so naftni derivati, cigarete (povečala davčni del njihove cene), pri lastnih stroških pa bo začela varčevati. Tako smo po dveh letih poslušanja "zgodbe o uspehu" državljani te podalpske države ponovno na trdih tleh resničnosti. Nekaj podobnega se nam je že zgodilo pred približno petnajstimi leti v prejšnji državi. Potem, ko smo bili sredi največjega družbenega in gospodarskega razvoja, smo se preko noči znašli pred kruto resnico, da smo v minulih letih trošili bistveno več kot ustvarili, in da je prišel čas za poravnavo računov. Zvrstili so se programi varčevanja, zatezanja pasov, programi stabilizacije. Ne trdimo, da je kakšna velika podobnost med sedanjimi varčevalnimi ukrepi in takratnimi. Vprašujemo pa se, ali bo "nacionalni program varčevanja" dosegel cilj. Ta je spodbuditi gospodarsko rast, odpirati nova delovna mesta, povečati blaginjo ljudi, gospodarstvu pa zagotoviti dolgoročno konkurenčnost ter državi vstopnico za vstop v Evropsko unijo.

Vlada namerava poslati varčevalni sveženj državnemu zboru v obravnavo skupaj s predlogom proračuna za prihodnje leto. Proračun naj bi bil v prihodnjem letu sicer višji kot bo letošnji, saj naj bi znašal med 810 in 815 milijardami tolarjev. Vendar naj bi s paketom 19 ukrepov zagotovili za 30 milijard tolarjev večje prilive iz sedanjih virov in zmanjšali odhodke za okoli 70 milijard. Predsednik vlade dr. Janez Drnovšek je napovedal, da bodo prihranki še celo večji! S temi ukrepi naj bi zagotovili pri-

bližno štiri odstotno rast bruto domačega proizvoda, osem odstotno letno stopnjo rasti inflacije, proračunski primanjkljaj pa znižali na pol odstotka bruto domačega proizvoda. Če se bodo te napovedi uresničile, bodo gospodarski dosežki v prihodnjem letu precej boljši od letošnjih, ko gospodarska rast najbrž ne bo presežala treh odstotkov, inflacijska stopnja bo morda pod desetimi odstotki, proračunski primanjkljaj pa enoinpol odstoten. Sivo liso v načrtih za prihodnje leto pa predstavlja

predlog vlade, naj bi zaradi letošnjih težav zaradi primanjkljaja v proračunski in pokojninski blagajni podaljšali letošnje proračunsko leto na strani prihodkov do konca januarja prihodnjega leta. Tako naj bi 17 milijard tolarjev, ki bi se januarja zbrali iz naslova davka na promet proizvodov in storitev, ter iz nakazil proračunskim porabnikom na osnovi letošnjega proračuna, ki bodo prispela v januarju prihodnje leto, vključili med proračunske odhodke za letošnje leto.

Varčevalni sveženj vlade je sestavljen in treh delov: ukrepov za spodbujanje gospodarskega razvoja, ukrepov za prenovo socialne politike ter ukrepov za ohranitev javnofinančne stabilnosti.

Spodbujanje gospodarskega razvoja

Ukrepi so usmerjeni v spodbujanje gospodarske rasti, zato bo vlada v prihodnjem in naslednjih letih posvetila spodbujalnim ukrepom gospodarskega razvoja veliko pozornost. Sem sodijo naložbe, sproščanje kanalov za kapitalske povezave s svetom, neposredne spodbude razvoju. Vse to naj bi povečalo konkurenčnost našega gospodarstva, privabilo tuje investitorje, vplivalo na nižjo ceno kapitala, in spodbudilo trajno gospodarsko rast, z njo pa zaposlovanje in večjo blaginjo.

Med najvažnejšimi ukrepi za spodbujanje gospodarske rasti je predvidena sprememba zakona o

pravni oseb. Olajšave za naložbe naj bi povečali od sedanjih dvajset na štirideset odstotkov, da bi spodbudili poslovna vlaganja. Pri davku na izplačane plače naj bi spodnjo mejo obdavčitve dvignili za en plačilni razred, kar pomeni, da bodo neobdavčene plače, ki so nižje od 130.000 tolarjev bruto. Ukrepi naj bi pomembno razbremenili delovno intenzivne dejavnosti.

Vladna koalicija se je zavezala, da bo skupni obseg investicij iz državnega proračuna ostala na realno enaki ravni kot letos, prednost pa bodo imele naložbe v avtoceste in urejanje voda. Preverila bo tudi vse nacionalne programe investicij in poskusila najti nekatere druge vire financiranja. Tudi skupni obseg sredstev za subvencije in transfere v gospodarstvo, naj bi v prihodnjem letu realno ne bil nič večji od letošnjega, prednost pa bo imelo kmetijstvo in izvajanje aktivne politike zaposlovanja.

Socialna politika ravnovesja

Za državljane, zaposlene in vse druge, je vsem svežnju ukrepov seveda najbolj zanimiv del, ki se nanaša na izvajanje socialne politike. Vlada bo tu, kot smo omenili že na začetku potegnili nekaj "robinhudovskih" potez, saj bo predvsem odvzela del socialnih pravic premožnejšim slojem v korist socialno šibkih.

Več ukrepov je povezanih z zakonom o dohodnini. Davčna olajšava zavzdrževanje otkrok bo poslej za vse enaka in vezana na minimalne življenske stroške. Normirani stroški iz avtorskih honorarjev se bodo s sedanjih 40 odstotkov znižali na deset odstotkov, razen za avtorje s področja književnosti in umetnosti. Obdavčili bodo tudi prihodke iz ne-registriranih dejavnosti. Pravico do otroškega dodatka bodo izgubile družine, pri katerih dohodki na družinskega člana presegajo 55 odstotkov povprečne plače. Porodnice naj bi dobile le 2,5 kratno povračilo plače, porodniški dopust pa bo daljši za en mesec.

Upokojenci bodo dobili za 12 odstotkov večji regres, vendar ga bo večina namenjena upokojencem s podvprečnimi pokojninami. Vladi pa tudi nista več vseč pravica dokupa pokojninske dobe in sedanjih pogoji za predčasno upokojeitev, zato razmišlja o spremembah, oziroma zaostrih tzu na tem področju.

Janez Drnovšek ponosno pove, ko komentira omenjene ukrepe, da bo tudi vlada dala dober zgled za varčevanje. Pripravila bo načrt zaposlenih za državno upravo, do takrat pa so prepovedane nove in nadomestne zaposlitve. V prihodnjem letu bodo ukinjena tudi vsa izjemna napredovanja in beneficirani delovni staž. Odpravnine državnih uslužbencev bodo poslej znašale tri povprečen bruto slovenske plače, ukinjena bo eskalacija plač za višje plačilne razrede in ukinili regres za funkcionarje in direktorje javnih zavodov. To naj bi znižalo javnofinančne odhodke za 13,4 milijard tolarjev, znižali pa bi se tudi materialni stroški državnih organov, in sicer za 4,3 milijarde.

Vsi bomo plačevali enake prispevke

Vlada je pripravila tudi podoben prikaz ukrepov, s katerimi naj bi zbrali omenjenih 30 milijard dodatnih sredstev priliva v državno blagajno. Gre za povečanje nekaterih davkov, izboljšali izterjavo davkov, podražili sodne upravne in prenočitvene takse in tarife denarnih kazni. Država naj bi bila v večji meri udeležena pri delitvi dobička javnih podjetij, bank ter prihodkov od prodaje državnega premoženja.

Med konkretnimi ukrepi za ohranitev javnofinančne stabilnosti je na prvem mestu razširitev osnove za plačilo prispevkov za socialno varnost. V osnovno naj bi vključili vse prejemke iz delovnega razmerja vključno s stimulacijami, bonitetami in regresom nad zneskom, ki bo enak 70 odstotkom povprečne mesečne plače. Takim omenjeni določeni prejemki bodo obdavčeni po 38-odstotni namesto po sedanjih 25-odstotni stopnji. Odpravljene bodo tudi oprostitve plačila tega davka od določenih pogodb, kot so avtorske pogodbe, študentsko in sezonsko delo v kmetijstvu in ribištvo. S tem hoče vlada doseči, da bi bili vsi dohodki iz delovnega razmerja obdavčeni in bi se od vseh dohodkov plačevali prispevki v enaki višini. Upa, da bo ta ukrep spodbudil večje redno zaposlovanje.

Ukrepov je še več, vendar jih ni mogoče vseh opisati. Lahko pa za konec tega prikaza načrtovane varčevalne politike vlade zapišemo, da državljani res upamo, da bodo spodbudili gospodarsko rast in večjo blaginjo. Plačali jih bomo namreč iz svojega žepa in neradi pomislimo na to, da bi ti načrti bili brez realne vrednosti.

S. J.

Primerjava kolektivnih pogodb z rešitvami v nekaterih državah (6)

Piše: Brane Mišič

V zvezi z uporabo splošne kolektivne pogodbe za gospodarske dejavnosti je veliko vprašanj in dilem. Kaj je bilo mišljeno v posameznih členih in k čemu v praksi težijo Svobodni sindikati, piše Brane Mišič, eden od glavnih pogajalcev in strokovnjak za tarifno področje KP. Ker je obravnavana snov obsežna, jo bomo objavili v več zaokroženih nadaljevanjih.

Za Avstrijo je zelo značilno, da sta varstvo pri delu in delovni čas zelo natančno urejena z zakonom. Od srede 80-ih let sindikati v Avstriji posvečajo veliko pozornost skrajševanju delovnega časa kot podlage za povečanje zaposlenosti. Tako je v 62 % sklenjenih kolektivnih pogodb predvideno skrajšanje delovnega časa na 38,5 ure tedensko. V teh kolektivnih pogodbah je zajeto 87 % zaposlenih delavcev. V 31 % kolektivnih pogodb, v katere je zajetih 11 % zaposlenih, je skrajševanje delovnega časa predvideno na 38 ur tedensko. Najkrajši delovni tednik znaša 36 ur in je predviden za zaposlene v tiskarnah in za tehnično osebje v dnevnem tisku.

Plače se določajo upoštevaje pogoje, ki smo jih že omenili, in so minimalni zaslužek delavca. Tako delavec ustreznega profila zaposlen v kateri koli dejavnosti, podjetju in regiji, točno pozna svoj minimalni zaslužek. V Avstriji ni s posebnim zakonom določena minimalna plača, ker je to stvar kolektivnih pogodb.

V Avstriji poprečen dopust znaša 26,5 delovnega dne, določeni so tudi pogoji za izra-

boplačanega izrednega dopusta do okoli sedem dni letno.

Plače se določajo za osem tarifnih razredov, pri čemer gre za minimalne osnovne plače. Razmerje med tako določeno minimalno plačo za najnižji tarifni razred in plačo za najvišji tarifni razred znaša 1 : 1,62. To razmerje se ni bistveno spremenilo v zadnjih šestdesetih letih. V Avstriji so v primerjavi z našimi rešitvami v prvem tarifnem razredu vključeni najbolj plačani delavci (visoko kvalificirani delavci, v zadnjem plačilnem razredu pa delavci brez izobrazbe. V zadnjem času plačilni razred za te delavce brez izobrazbe nima skoraj nobenega pomena in se skoraj ne uporablja.

Dejansko izplačane plače se po posameznih podjetjih razlikujejo, kar je posledica uspešnosti poslovanja podjetij, uvedbe plač na osnovi akorda in provizij. Tako so bile dejanske plače v najmanj razviti pokrajini Štajerski do 25 % višje od minimalnih plač, določenih s kolektivnimi pogodbami, na Dunaju pa do 40 %.

V Avstriji se uveljavlja s posebnimi dogovori definirano izplačilo 13. in 14. plače. Ti nista obdavčeni, kar ima za posledici

posebno stimuliranje porabe pred božičnimi in novoletnimi prazniki in pred letnimi dopusti. To je tudi hkrati ugodna kombinacija politike plač in davkov s ciljem optimalizirati gospodarsko rast. Delež bruto proizvoda na zaposlene je znašal v letu 1991 v Avstriji 52,7 %, kar je nekoliko manj kot v Nemčiji in bistveno manj, kot je ta delež v letu 1991 znašal pri nas.

V Avstriji razlikujejo dodatke in pribitke k plačam. Dodatki se obračunavajo in izplačujejo v absolutnih zneskih, skladno z določili kolektivne pogodbe.

Pogoje za izplačilo dodatkov za umazano in nevarno delo določa kolektivna pogodba in se obračunavajo in izplačujejo, če že niso ovrednoteni v zahtevnosti.

Delavci imajo po kolektivni pogodbi pravico do odpravnine ob odpovedi delovnega mesta. Odvisna je od dolžine delovne dobe delavca. Odpravnina se izplačuje tudi ob odhodu delavcev v pokoj. S posebnimi usmeritvami delodajalci v posameznih kolektivnih pogodbah predlagajo delodajalcem v podjetju izplačilo ob delovnih jubilejih, za delovno dobo v podjetju in za socialne pomoči v primeru smrti delavca.

Če primerjamo rešitve v naših kolektivnih pogodbah z rešitvami v Avstriji, lahko ugotovimo naslednje:

- avstrijske kolektivne pogodbe bolj natančno določajo delovni čas, razporeditev delovnega časa,
- varstvo pri delu in pogoji dela so v avstrijskih kolektivnih pogodbah bolj dorečeni,
- plače po tarifnih razredih se

določajo na podoben način, pri čemer v naših kolektivnih pogodbah ne ločimo delavcev in nameščencev. Razmerje med najvišjo in najnižjo plačo po kolektivni pogodbi pri nas je višje (od 1:3 do 1:4,5).

- pogoji za določanje dopusta so pri nas ugodnejši,
- v naših kolektivnih pogodbah se dodatki obravnavajo enotno, in sicer od plače delavca,
- v Avstriji ne poznajo dodatka

Slovenska pogodba

- delo v popoldanski in nočni izmeni	10 %
- delo v deljenem del. času 15 %	
- dežurstvo	20 %
- delo prek poln. del. časa	30 %
- nočno delo	30 %
- delo v nedeljo	50 %
- delo na dan plačanih praznikov	50 %

2.2. Primerjava dodatkov v naših in italijanskih kolektivnih pogodbah

Ureditev dodatkov v italijanskih kolektivnih pogodbah je zelo blizu ureditvi v naših kolektivnih pogodbah. Za primerjavo navajamo italijansko kolektivno pogodbo za dejavnost pristanič in ureditev dodatkov po naši splošni kolektivni pogodbi:

Italijanska pogodba

- delo v prvi in drugi izmeni	10 %
- delo v tretji izmeni	25 %
- delo v četrti izmeni	35 %
- nadurno delo	25 %
- nadurno praznično delo	75 %
- nočno delo	50 %
- stalno praznično nočno delo	70 %
- delo v nedeljo	50 %
- delo na dan praznikov	50 %
- in popoldan na dan pred praznikom	50 %

za delovno dobo in prav tako ne poznajo plačane stavke do 5 dni, če gre za stavko proti neizvajanju kolektivne pogodbe ter kršitve pravic sindikalnega zaupnika, - delovna doba za odpravnine je vezana na delo v podjetju, pri nas pa na celotno delovno dobo delavca,

- pri nas je 13. plača regres za letni dopust,
- regres za prehrano ni v Avstriji urejen enotno, kot je pri nas,
- dodatno 14. plača pri nas ne urejajo kolektivne pogodbe, temveč socialni sporazum.

V Avstriji ima in je imela izjemno veliko vlogo komisija za cene in plače, t. i. "paritet-

Vrsta stroškov	Slovenija	Česka	Poljska	Nemčija	Italija
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Direktni stroški dela	75,2	68,6	60,0	77,2	70,9
1.1. Plače	75,0	68,6	59,6	77,1	70,6
1.2. Plače v naturi	0,3	0,0	0,4	0,1	0,3
2. Prispevki za socialno varnost	10,9	25,3	25,8	13,9	19,0
3. Dodatni dogovorjeni prispevki za socialno varnost	0,4	0,3	-	4,0	1,1
4. Socialne ugodnosti	2,6	-	-	3,0	-
5. Stroški izobraževanja	0,6	0,7	0,2	1,3	1,4
6. Drugi stroški dela	9,3	4,4	14,0	0,7	7,6

Prej smo ugotovili, da v Avstriji nimajo dodatka za delovno dobo. V Italiji je dodatek za delovno dobo zelo različno urejen. Lahko je v absolutnem

znesku, ki je različen za vsak tarifni razred. Čim višja je kvalifikacija, tem višji je dodatek za delovno dobo in je navzgor omejen. Lahko je vezan tudi na osnovno plačo delavca v procentih.

Lahko ugotovimo, da so podatki po posameznih državah zelo različno urejeni in da so le nekateri dodatki identični v večini kolektivnih pogodb v evropskih državah.

2.3. Primerjava stroškov dela v Sloveniji in nekaterih državah

Statistični Urad Republike Slovenije je na podlagi ankete o stroških dela, ki je usklajena z metodologijo, sprejeto na 11. mednarodni konferenci statistikov dela leta 1966, in je v bistvu metodologija Mednarodne organizacije dela iz Ženeve, opravil in v Statističnih informacijah 2. 11. 1996 objavil stroške dela v Sloveniji.

Primerjavli bomo te podatke in razpoložljive podatke za nekatere države (glej spodnjo razpredelnico).

Podatki povedo, da v strukturi ni bistvenih odstopanj. Odstopanja so lahko v ravni stroškov

dela glede na razpoložljivi družbeni proizvod in ravno to usklajevanje je ena najpomembnejših nalog socialnih partnerjev v Sloveniji.

Sindikalna lista

(Temelj je SKP za gospodarstvo)

Prvi del

november 1997

1. Dnevnice		
- cela dnevnic (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)		3.500,00
- polovična dnevnic (nad 8 do 12 ur odsotnosti)		1.750,00
- znižana dnevnic (od 6 do 8 ur)		1.218,00
2. Kilometrini	(od 5. 9. 1997 dalje)	30,75
3. Ločeno življenje		51.098,00
4. Prenočišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec		
5. Regres za prehrano		
- po SKPGD	(na delovni dan)	500,00

Drugi del

1. Jubilejne nagrade		
- po SKPGD (delo pri zadnjem delodajalcu)		47.978,00
- za 10 let		71.967,00
- za 20 let		95.956,00
- za 30 let		287.640,00
2. Odpravnina pri upokojitvi		
3. Solidarnostne pomoči		
- po SKPD		
- ob smrti delavca		86.292,00
- ob smrti v ožji družini		43.146,00
4. Minimalna plača		59.150,00
5. Zajamčena plača		35.173,00
6. Regres za letni dopust		
- najmanj		102.000,00
- največ		127.746,00

Strokovna služba ZSSS

KAJ DELAJO

V republiških odborih

Sindikata komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Nobenega pravega premika

Skladno s sklepom republiškega odbora sindikata dejavnosti se je sestala komisija za kolektivna pogajanja. Ocenila je stanje glede prenove panožnih kolektivnih pogodb in njihovo usklajenost z novo splošno kolektivno pogodbo. Ugotovila je, da se priprave nikamor ne premaknejo in jih je treba zato pospešiti. Preverili smo sestavo posameznih pogajalskih skupin in jih dopolnili. Pogajalsko skupino za novo kolektivno pogodbo za nepremičninsko poslovanje (prej stanovanjska dejavnost) sestavljajo Marjan Vrabec, predsednik in člani Damjan Kavčič iz Kranja, Boris Buždon iz Maribora in Maja Škof iz Ljubljane. Ti trije naj bi tudi izdelali nov predlog tabele plačilnih razredov, kar je nedokončano delo še iz prejšnjih pogajanj. Predlog je, da bi bil v pogajalski skupini še predstavnik delavcev te dejavnosti iz Nove Gorice, poimenski predlog pa moramo še uskladiti.

Pogajalsko skupino za KP služb za zasebno varovanje in preiskovalne dejavnosti naj bi imenoval njihov odbor sindikata.

Največ razprav je bilo o kolektivni pogodbi za gospodarske javne službe komunalnih dejavnosti in vodnega gospodarstva, ki pa je veljavna in ni še niti pobud za spremembe. Pa vendar so problemi zaradi partnerjev. Zahtevajo, naj se iz naše kolektivne pogodbe izloči vodno gospodarstvo, saj so čisto drugi podpisniki, in naj se ponovno uradno preveri, ali za podpis komunalne kolektivne pogodbe res ne zadostuje zbornica ali združenje delodajalcev in morajo biti podpisniki tudi vse občine, kar je za nas velik problem pri sprejemanju.

Miloš Mikolič, sekretar

V sindikatih družb

Bohor v normalnem ritmu

Razmere v mestinjskem Bohorju, ki so bile v zadnjem času kar nekajkrat zelo »dramatične«, so se naposled le »normalizirale«: sporni direktor Vladimir Jurančič je odstopil in tako izpolnil »glavno« zahtevo stavekovega odbora, 297-članski kolektiv pa je dočkal tudi »dogovorjene« septembrske plače (vsi po 59.000 tolarjev), kar je bila »prva« stavkovna zahteva.

Nadzorni svet družbe, sestel se je pred zadnjimi prazniki, je za vršilko dolžnosti direktorja (za dobo treh mesecev) imenoval Mileno Žerak, ki je doslej vodila prodajo. Njeno ime se je že poprej omenjalo med tistimi, ki bi lahko nadomestili Jurančiča, od nje pa je tudi odvisno, ali se bo prijavila na razpis, ki bo v kratkem, ali ne. V sindikatu družbe pa medtem pripravljajo izhodišča za socialni sporazum z upravo, ki naj bi veljal za te tri mesece. Poudarjajo, da ga bodo podpisali šele po neposrednem izrekanju zaposlenih na zboru delavcev.

Delavci Bohorja so za dan reformacije delali, pripravljeni pa so tudi na dodaten delavnik v tem mesecu, s čimer bi nadomestili štiri dneve spontanih prekinitev dela. Zavedajo se namreč, da bi zaradi takih »motenj« v proizvodnji lahko izgubili naročila, ki jih zaenkrat še imajo, s tem pa tudi delovna mesta.

N. J.

sindikalni

KAJ BO REKLA CENTRALA?

»Vsem bivšim delavcem nekdanjega Tekstila Adlešiči bi rad sporočil, da je njihov največji problem rešen: s Tilio, Dolenjsko banko in Občinskim svetom Črnomelj smo se namreč sporazumeli, kako bomo poravnali njihove obveznosti,« je uredništvu Delavske enotnosti z zadovoljstvom »raportiral« Jožef Kočevar, sekretar Območne organizacije ZSSS za Belo krajino, nato pa zagrenjeno dodal: »Žal pa od izvršnega odbora Sindikata tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije Slovenije še nismo dobili otipljivega odgovora na prošnjo, naj nam s posebnega rezervnega sklada odobri vsaj 400.000 tolarjev za dokončno poravnavo finančnih obveznosti do zavarovalnice Tilia. Če jih ne bo, bomo ta dolg pač morali poravnati sami, vendar... Vendar bomo s tem najbrž tvegali finančni zlom območne organizacije!«

Kaj se je zgodilo, da so (bili) nekdanji delavci Tekstila Adlešiči še dve leti po stečaju svoje firme do vratu zadolženi? Zgodba se je začela kmalu po sprejemu novega zakona o družbah, ko je firma Tekstil Ljubljana od svojih obratov najprej zahtevala, naj se organizirajo kot samostojne družbe, nato pa jim, novopečenim d.o.o., začela zaračunavati najemnine za poslovne prostore. Za Adlešiče je ta znašala skoraj 4000 mark na mesec. Nič čudnega, da se je že kmalu »po rojstvu« njihov Tekstil znašel v brezizhodnem položaju. Kaj storiti? V tem razmišljanju so prišli na idejo, da bi postopek lastninjenja izvedli z odkupom od matične firme, in sicer s pomočjo kreditov, ki bi jih pri Dolenjski banki delno najeli zaposleni, delno pa družba Tekstil Adlešiči d.o.o. Da je takšna rešitev ustrezna, so tedaj, leta 1993, družno s sindikatom in Dolenjsko banko ocenjevali tudi člani izvršnega sveta občine Črnomelj. Rečeno – storjeno!

Po šestih mesecih pa so se pojavile prve težave, ki so napovedovale začetek konca te družbe. Direktorji so se menjavali kot po tekočem traku, delavci pa dobivale vse bolj mizerne plače; za zadnje tri v letu 1995 ni bilo več denarja, nakar je bil oklican stečaj. A to, kot se je izkazalo, niti ni bilo najhujše. Dokler so bili delavci zaposleni, so redno odplačevali mesečno anuiteto najetega kredita v višini 95.182,11 tolarja na posameznika, potem pa ne več, ker tudi niso imeli s čim. Banke pa to seveda ni zanimalo; vsem je poslala opozorilo, da je treba dolg pač poravnati. Območna organizacija ZSSS za Belo krajino je zato posredovala pri bankirjih in si prizadevala za zamrznitev odplačevanj vsaj do razpleta stečajnega postopka.

Ko se je že zdelo, da bo res tako, pa so zdaj že bivši delavci Tekstila Adlešiči od novomeške zavarovalnice Tilia prejeli zahtevke o takojšnjem poplačilu vsega kredita (kajpak z zamudnimi

obrestmi vred), ki so ga najeli pri Dolenjski banki. »Temu lahko rečem tragedija brez primere,« je ta udarec komentiral Jožef Kočevar, saj so bili ljudje brez prebite pare; v stečaju so uveljavljali povprečno po 800.000 tolarjev, iz stečajne mase pa dobili le eno plačo v višini nekaj nad 40.000 tolarjev. »Revolt teh delavcev, ki so v strahotni socialni stiski, brez dela, brez vsake perspektive, da bi ga dobili, brez nadomestil na zadovdu, ker so jim pravice že

dolg bivših zaposlenih, trenutno znaša skoraj 4 milijone tolarjev. Čeprav se v treh mesecih prepričevali, da pogajanj in moledovanj Kočevar večkrat počutil izigranega, se mu je trdovratno naposled le obrestovala. Ko je rečeno, bo vsak od omenjenih partnerjev poplačal delne obveznosti, tako da so bivši zaposleni odslej lahko brez skrbi.

»Na območni organizaciji pa še nismo brez skrbi, daleč od tega, saj bomo doživeli

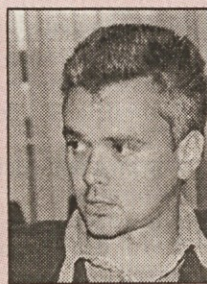

REŠUJE PROBLEME – Jožef Kočevar

potekle in z dolgom do firme, ki je ni nikjer več, je bil tako močan, da so se zbrali na protestnem sestanku in postavili zahteve po ureditvi njihove stiske.

Jožef Kočevar je prevzel nase največji del tega bremena. Navezal je stike z občino, Tilio in Dolenjsko banko. Vsakemu od teh je prikazoval strahotno stisko teh ljudi in si jih prizadeval prepričati, naj bi s svojimi deli pomagali poravnati ta

finančni kolaps, če bomo morali svoj del teh obveznosti poravnati zgolj iz naših sredstev. Zato sem se tudi odvil na izvršni odbor republiškega sindikata po pomoč. Je zgodbo o reševanju bivših delavcev Tekstila Adlešiči zaokrožil Jožef Kočevar. »Je ta sindikat tak, kot bi moral biti, se ne bojim. Če pa bom moral tudi jaz pritegniti z delavci, ki se sprašujejo, sploh imamo od njega...«

Piše: Denis Miklavčič

Prispevek k nacionalni razpravi o kulturni politiki v Sloveniji: O samostojnih delavcih v kulturi

Samostojno delo na področju kulture je vsekakor potrebno, saj omogoča pretok ustvarjalnosti v vsem kulturnem prostoru. To velja tako za avtorje kot za druge soustvarjalce avtorskega dela.

Zaradi tega mora biti za samostojno delo na področju kulture zagotovljena zakonska in pravna zaščita. Avtorji in soustvarjalci namreč delajo predvsem zato, da je avtorsko delo narejeno; to je pomembnejše od zaslužka, kakovosti življenja in socialne varnosti. Vendar to s pridom izkoriščajo posredniki kulturnih dobrin, saj hočejo z avtorskim delom zaslužiti.

Avtorji in soustvarjalci so prisiljeni biti na svobodi predvsem trgovci, ki svoje delo prodajajo profesionalnim trgovcem, to je direktorjem zavodov, producentom, založnikom ipd., ki imajo za seboj vso infrastrukturo s pravniki, ekonomisti itd.

Zaposleni ves svoj ustvarjalni potencial usmeri v avtorsko delo. Samostojni pa ga le manjši del, saj potrebuje večino svoje energije za pogajanja s plačnikom, vodenje poslovnosti, skratka za preživetje, s tem da po večini zanemari svojo prihodnost in socialno varnost.

V Sloveniji je premajhen prostor, da bi poslovanje prepustili agentom; majhni zaslužki tega ne omogočajo.

Nesmiselno je ločevanje avtorskih in neavtorskih poklicev na različne resorje (kultura – gospodarstvo), saj oboji soustvarjajo isto avtorsko delo.

Seveda vsi, tako avtorji kot neavtorji, posegajo na področje gospodarstva z ustvarjanjem propagandnih ali komercialnih del, saj jim to omogoča preživetje in sredstva, s katerimi kasneje lahko ustvarijo avtorsko oz. kulturno dobro.

Združitev avtorskih in neavtorskih poklicev pod eno strukturo (kulturno ministrstvo) bi omogočilo večjo profesionalnost in seveda pa bi morali vzpostaviti večji nadzor nad statusi kulturnih delavcev, ugotovljati upravičenost do statusa, profesionalnost in vzpostaviti kriterije.

Za s. p. na področju kulture namreč ni nobenih kriterijev, saj to področje sploh ni urejeno; nihče ne izvaja nadzora. Status s. p. na področju kulture je namreč mogoče zelo štiriti, ko registrirati, posledica tega pa je, da se meša kulturna dejavnost z gospodarsko in pridobitniško.

Neurejenost in nedorečenost razmer na področju dela v kulturi omogoča delo na črno na podlagi kvaziavtorskih pogodb. Posledica tega je vedno slabša kakovost kulturne produkcije, diletantizem in seveda dumpinška cena dela.

Zaradi takšnih razmer na trgu delovne sile na področju kulture izginjajo specifični poklici, predvsem na filmskem področju. Gre za poklice, ki niso avtorski, so pa neobhodno potrebni pri filmski produkciji (scenski delavci, garderobierje, rke, rekviziterji, maskerji ipd.).

Filmska industrija se bo zaradi tega nekega dne lahko znašla v položaju, ko ne bo sposobna samostojne produkcije, ne bo več imela kvalificiranih kadrov.

Pogajanja o spremembah in dopolnitvah panožne kolektivne pogodbe za dejavnost gostinstva in turizma:

SINDIKAT NE PRISTAJA NA ZMANJŠEVANJE PRAVIC DELAVCEV

Predstavniki posebne pogajalske skupine delojemalcev delodajalcev za spremembe in dopolnitve kolektivne pogodbe dejavnosti gostinstva in turizma so se doslej sestali devetkrat. O tem, kako pogajanja napredujejo, smo se v teden minulega tedna pogovarjali s Pavletom Vrhovnikom, predsednikom pogajalske skupine delojemalcev.

Pogajanja za novo kolektivno pogodbo dejavnosti gostinstva in turizma Slovenije so začela že sredi julija. Pogajalci na obeh straneh sta se sestala na dveh sestankih. Pogajanja so zelo intenzivna, saj sta pogajalski strani na začetku ponudili različna izhodišča zanje. Zato je bil prejet dogovor, da vsaka stran pripravi svoj predlog nove panožne kolektivne pogodbe,« jasnuje Vrhovnik.

in delojemalcev dogovorili, da bodo kot podlago za pogajanja uporabljali predlog panožne kolektivne pogodbe, ki so ga pripravili predstavniki delojemalcev.

Vendar pa predstavniki delodajalcev v nadaljevanju niso sledili temu dogovoru, saj v javnosti nastopajo tako, kakor da delodajalci predlagajo prava izhodišča, delavci pa zase zahtevajo prevelike pravice, čeprav

jih imajo že po dosedaj veljavni panožni kolektivni pogodbi.

»Tudi iz izjav predstavnikov delodajalcev v časnikih je mogoče razbrati, da menijo, da predstavniki delojemalcev želijo preveč podrobno in neživiljenjsko opredeliti pravice delavcev, medtem ko se delodajalci bolj zavzemajo za višje plače zaposlenih,« pravi Vrhovnik. »Ob tem je treba povedati, da se tudi predstavniki delojemalcev zavzemamo in borimo za dvig plač, vendar nasprotujemo zmanjšanju dosedanjih pravic delavcev na vseh drugih področjih.«

Če bi sedaj, ko se turistični promet v Sloveniji ponovno skokovito povečuje, začeli

zmanjševati pravice delavcev v gostinstvu in turizmu, ki so si jih priborili v kriznih časih, bi bilo to pravzaprav absurdno. Če so v turističnem gospodarstvu podjetja doslej lahko spoštovala delavske pravice iz veljavne kolektivne pogodbe, jih bodo ob povečanem prometu poslej še veliko lažje.

Kaj menijo člani sindikata?

Pavel Vrhovnik opozarja, da se je popolnoma nesmiselno pogajati o doseženih izhodiščih v splošni kolektivni pogodbi za gospodarske dejavnosti, ki jih v panožni kolektivni pogodbi

ni po zakonu ni več mogoče znižati. Nesprejemljivo se mu zdi stališče delodajalcev, da izhodišče za pogajanja ni veljavna panožna kolektivna pogodba, ki je že doslej urejala specifične probleme na področju gostinstva in turizma. »Iz dosedanjih pogajanj lahko predvidevamo, da predstavniki delodajalcev nimajo mandata za

Kako naprej?

Kaj bi torej veljalo storiti? Pavel Vrhovnik ima nekaj predlogov. »Predsedstvo sindikata delavcev v gostinstvu in turizmu je dalo mandat pogajalski skupini za pogajanja. Pri tem mora pogajalska skupina izhajati iz doseženih pravic, ki jih imajo delavci po veljavni kolektivni pogodbi. Pogajalska skupina je pri pogajanjih dosledno spoštovala usmeritve, da se že dosežene pravice ne bi znižale. Pogajalska skupina se bo zavzemala za najvišjo možno izhodiščno plačo.

Po drugi strani pa predstavniki delodajalcev vztrajajo na izhodiščih iz splošne kolektivne pogodbe za gospodarske dejavnosti, kar pomeni znižanje večine dosedaj uveljavljenih pravic delavcev v gostinstvu in turizmu. Nekatere delavske pravice bi delodajalci kar črtali,« opozarja Vrhovnik.

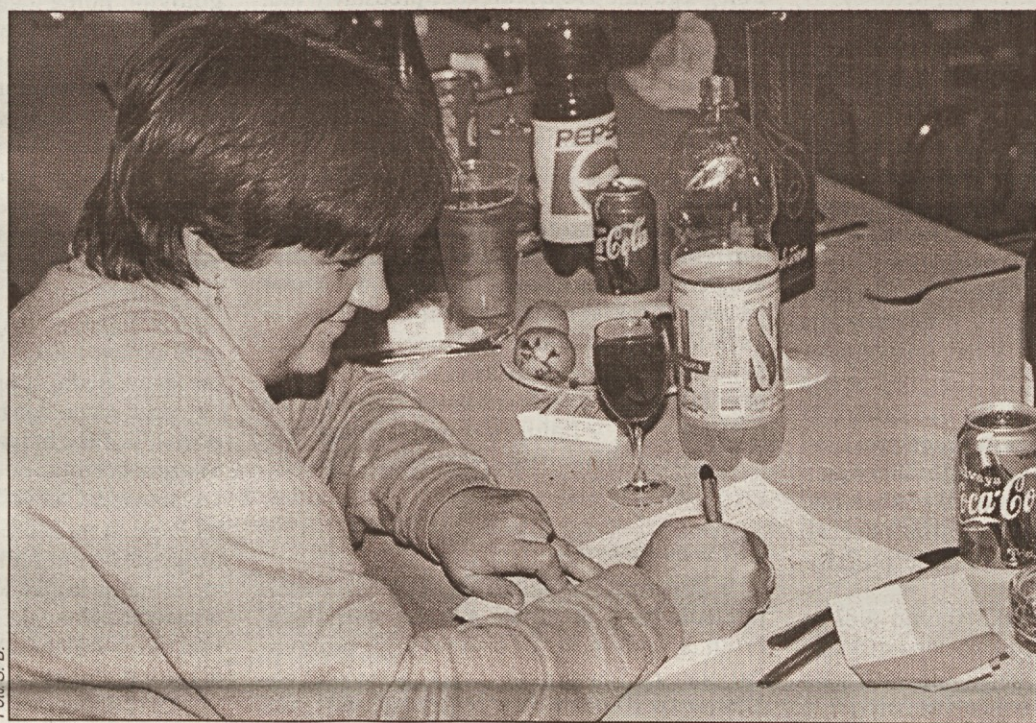
»Veljavnost panožne kolektivne pogodbe za gostinstvo in turizem je bila podaljšana do 30. novembra 1997. Če ne bo dosežen dogovor o spremembah in dopolnitvah oziroma o novi pogodbi, bodo po tem datumu začela za delavce v gostinstvu in turizmu veljati določila splošne kolektivne pogodbe za gospodarske dejavnosti. Članstvo se bo moralo torej odločiti, ali naj pogajalska skupina nadaljuje pogajanja na svojih dosedanjih izhodiščih. V tem primeru bo moralo članstvo svoje zahteve podpreti tudi z drugimi oblikami sindikalnih aktivnosti proti zmanjševanju doseženih pravic,« poudarja Pavel Vrhovnik.

A. Ž.

Informacija o poteku pogajanj bo tudi osrednja točka 30. redne seje predsedstva Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije, ki bo v petek (14. t. m.) v Ljubljani.

fleksibilna pogajanja izven splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, ampak samo izvajajo navodila vodstva Gospodarske zbornice Slovenije in združenja delodajalcev,« je prepričan Vrhovnik. »Menim, da se bo moralo vodstvo Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije resno pogovoriti o nastali situaciji in opredeliti nova izhodišča za delo pogajalske skupine. Možni sta dve varianti: ali vztrajati pri sedanji panožni kolektivni pogodbi ali pa pristati na znižanje pravic do ravni splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo (kje in koliko?).«

Pavel Vrhovnik je prepričan, da se bo moralo vodstvo sindikata gostinstvo-turističnih delavcev obrniti na članstvo. Samo člani lahko povedo, ali bodo pristali na zmanjšanje dosedanjih pravic ali pa se bodo z različnimi oblikami sindikalnega boja borili proti zmanjšanju doseženih pravic.

TUDI PODPISI SO ZGOVORNI - Na nedavnem srečanju delavcev gostinstva in turizma Slovenije v Novi Gorici so domala vsi udeleženci podpisali peticijo, s katero SGiT poziva partnerje, naj ne vztrajajo pri zmanjševanju dosedanjih pravic delavcev.

CINIZEM BREZ PRIMERE: MED UPNIKI TUDI - GOLJUFA!

Delavci Alplese Železniki so dočakali prvo, za zdaj še bolj žalno zadoščeno: Oddelek za gospodarski kriminal UNZ je namreč podal 12 kazenskih ovadb zoper šest odločnih oseb, ki so s 24 različnimi kaznivimi dejanji povzročile za dobrih 327 milijonov tolarjev škode (brez mudnih obresti), podjetje Alples Pohošča pa dokončno nišlo v stečaj!

Kot so na ponedeljkovi konferenci povedali kranjski kriminalisti, naj bi več kaznivih dejanj zagrešil arko Tršan, od oktobra '93 21. aprila letos direktor Alples Pohošča d.o.o.: osuđen je osmih kaznivih dejanj krave položaja in pravic, štiri ponareditev ali uničenj poslovnih listin, štiri davčnih in treh preslepitev pri pridobivanju posojila. Njegovo spono roko, finančnega direktorja Darka Janžekoviča, pa je osuđen dveh kaznivih dejanj preslepitev pri pridobivanju posojila in ponareditev ali uničenj poslovnih listin.

Na spisku osumljenih so še: T., nekdanji direktor Alples in podjetja Žaga, V. B., nekdanji direktor Alples in direktor Alplesu od septembra '91 do oktobra '92, A. B., ki ga je sledil do prihoda Tršana, in N., pomočnik direktorja Alples Pohošča. Tem se je pridružil še Č. F. R., stalni sodišču v Ljubljani pooblaščenec ocenjevalec premičnin. Po ugotovitvah kriminalistov naj bi z goljuvanji še najbolj oškodovali Tršanovo: z napačnimi podatki

ki je bil vodja proizvodnje v zasebnem podjetju Dar mar les d.o.o. in iz sredstev Alples Pohošča poravnal tudi nekaj nad 217.000 tolarjev stroškov za popravilo očetovega (!) osebnega avtomobila. Itd. V »kompaniji« naj bi omenjena goljufa banki SKB predložila neresnične podatke o bilancah in dobičku, zaradi česar je podjetje, ki v resnici sploh ni izpolnjevalo kreditnih pogojev, do-

o višini plač (navajali so le zajamčene!) so jo prikrajšali za kar 315 milijonov tolarjev iz naslova davkov in prispevkov!

Za bivše zaposlene pa je najbrž še bolj »zanimivo«, kako sta njihova »big bossa« polnila svoj zasebi račun. Kot so ugotovili kriminalisti - na različne načine. Med drugim sta z Adriaticom sklenila »drago« življenjsko zavarovanje za krajše obdobje, ki ga je kajpak »častil« Alples, po preteku dobe pa sta vložena sredstva vzela iz zavarovalnice in jih spravila v svoj žep: Tršan 1,3, Janžekovič pa celo 1,7 milijona tolarjev. Tudi drugi podatki kažejo, da je imel direktor zelo rad svojega finančnika: odobril mu je dodatek za delovno dobo v višini več kot 700 tisočakov in dodatek za uspešnost v višini dobrih dveh milijonov tolarjev, čeprav do tega po določenih individualne pogodbe ni bil upravičen, za nameček pa mu še omogočil, da si je na račun podjetja (478.000 tolarjev) napol zastoj opremil tudi svojo hišo. Tršan naj bi vrh vsega neupravičeno izplačal 282.000 tolarjev odpravnine za C. T.,

bilo 90 milijonov tolarjev kratkoročnega posojila. »Poceni« sta prišla tudi do limuzin (toyota carina), ki sta ju »odkupila« od podjetja (ne pa tudi plačala); stalni izvedenec sodišča v Ljubljani R. Č. F. ju je ocenil za najmanj 1,4 milijona tolarjev prenizko...

To je le nekaj izvlečkov iz obširnih ovadb, ki pa najbrž ne bodo zadnje, saj kriminalisti zdaj preverjajo tudi druga hče-

rinska podjetja Alples. Kaj pa sklad za razvoj, ki je bil zadnja leta lastnik Alples Pohošča? Kot je povedal Jaka Demšar, vodja sektorja za gospodarski kriminal pri MNZ, je imel sklad kot lastnik slab nadzor nad počtetjem vodilnih. Ali bodo ovadili tudi odgovorne iz sklada, nismo zvedeli. Je pa Demšar potrdil, da se je vlada odločila za raziskavo stečajev; čeprav ni nujno, da je gospo-

darski kriminal vzrok za stečaje, se za njimi pogosto skriva kopica kaznivih dejanj.

N. J.

V oči bodo tudi podatki o plačah obeh poslovodnih mož v Alplesu:

Tršan je kot direktor holdinga dobil 3150 mark, za tretjinski delovni čas v podjetju Alples Industrija Pohošča 1500 mark, za delo v razvojnem inženiringu 2000 mark, za delo v zasebnem podjetju Dar mar les pa 2.000 mark, kar je skupaj 8650 mark na mesec. Še bolje je šlo Janžekoviču: za delo v istih podjetjih je »služil« po 9.980 mark mesečno!

Ko je šlo podjetje junija letos v stečaj, jima je torej usahnil bogat vrelec denarja, zato ni čudno, da sta se, reveža, tudi znašla - med upniki Alples v stečaju! Vsaj tako je pokazal prvi narok za preizkus terjatev, ki je bil 27. oktobra na kranjskem sodišču: Tršan je prijavil za 19 milijonov tolarjev terjatev, finančni direktor Janžekovič pa za 12! Cinizem brez primere!

No, stečajni upravitelj jima je zahtevke močno oklestil: Tršanu je priznal za 985.000, Janžekoviču pa za 775.000 tolarjev.

Kaj bi jima dali stečajniki, najbrž ni treba ugibati...

KAJ PA SKLAD? - Delavci Alples iz Železnikov so prišli protestirat tudi pred Smeltovo stolpnico v Ljubljani (na sliki), kjer zdaj domuje (bivši) sklad za razvoj. Po besedah Jaka Demšarja, vodja sektorja za gospodarski kriminal pri MNZ, ta v resnici »ni imel pravega nadzora nad počtetjem vodilnih v Alplesu...«

Pogovor z direktorjem in predsednikom sindikata v Tovarni olja Gea v Slovenski Bistrici

Delniška družba Tovarna olja Gea v Slovenski Bistrici daje delo in kruh okoli 120 delavcem in sodi med tista podjetja, ki so tehnološko in programsko vedno za korak pred drugimi. Zato tudi uspešno posluje. Kako ji to uspeva v teh, za gospodarske družbe nič kaj prijaznih časih? O tem smo se pogovarjali z direktorjem Tovarne olja Gea Leopoldom Turnškom in predsednikom sindikata kmetijstva in živilske industrije v podjetju Marjanom Frešerjem.

“V našem podjetju smo se začeli pravočasno pripravljati na poslovanje v pogojih tržne ekonomije. Tako smo se že 1990. leta organizirali kot delniška družba v družbeni lasti, kar je zelo poenostavilo vodenje in upravljanje podjetja. Zato tudi proces lastninjenja v naši delniški družbi ni bil boleč,” pojasnjuje Leopold Turnšek. “V podjetju smo se dogovorili, da dobička ne bomo izplačevali, temveč ga bo vsak delavec na svojem imenskem računu varčeval za notranji odkup podjetja. Po lastni presoji pa so delavci za lastninjenje odvajali tudi del plače. Skupno je za lastninjenje varčevalo 98 odstotkov vseh zaposlenih. Večina delavcev je za ta namen odvajala na svoj imenski račun od 3 do 15 odstotkov plače.”

Ker so se v Tovarni olja Gea na lastninsko preoblikovanje dobro pripravili, s privatizacijo niso imeli nobenih problemov. “Knjigovodska vrednost naše delniške družbe je znašala 14 milijonov mark. Kljub temu, da je naš kolektiv relativno majhen, smo uspeli notranji lastniki pridobiti 39 odstotkov delnic,” pravi Turnšek. Zaposleni, bivši zaposleni in upokojeanci so 17 odstotkov delnic dobili za certifikate, 22 odstotkov pa so jih odkupili z notranjim odkupom. Trenutno imajo notranji lastniki od 36 do 38 odstotkov delnic. Že od aprila naprej so namreč delnice Tovarne olja Gea na borzi, zato tudi nekateri notranji lastniki že trgujejo z njimi.

Kljub vsemu preseneča, s kakšno lahkoto so v Tovarni Olja Gea opravili privatizacijo. “Ljudje so zaupali konceptu privatizacije, ki jim ga je predlagalo vodstvo podjetja. Zato z lastninskim preoblikovanjem resnično nismo imeli težav. Res pa je, da je vodstvo podjetja stoodstotno uresničilo svoje obljube oziroma sprejeti program. Ker nismo trošili moči za polemike o lastninskem preoblikovanju, smo se lahko ves čas privatizacije, ko so mnoga podjetja dobesedno zastala v razvoju, posvečali razvoju in modernizaciji podjetja ter uvajanju novih proizvodnih programov,” pravi Turnšek.

Delavec je v tovarno vložil povprečen 5000 mark

Koliko kapitala ima povprečno delavec Tovarne olja Gea v podjetju? “Okoli 5000 mark!! Nekateri so toliko privarčevali, da vseh sredstev v postopku privatizacije sploh niso mogli uporabiti. Takšnim je podjetje sredstva iz njihovega imenskega računa že vrnilo.”

Poleg notranjih lastnikov imajo delnice Tovarne olja Gea tudi Krekova družba, odškodninski sklad, Infond in še nekateri, ki so jih kupili na borzi. “Kljub temu, da podjetje uspešno posluje, skupščina podjetja razdeli oziroma izplača samo 35 odstotkov dobička, preostalo pa nameni za modernizacijo in razvoj. Takšen je naš princip. Če bi odstopili od tega, bi se nam kaj hitro lahko zgodilo, da bi zaostali v razvoju,” poudarja Turnšek.

Sredstva, ki so jih namenili za razvoj, pa so v Tovarni olja Gea znali pametno investirati. “Že pred časom smo se odločili, da bomo temeljito posodobili rafinerijo, ki jo potrebujemo za našo osnovno dejavnost. V modernizaciji rafinerije smo vložili 267 milijonov tolarjev. Celotno investicijo smo izpeljali z lastnimi sre-

V TOVARNI OLJA GEA SE NE BOJIMO VKLJUČITVE SLOVENIJE V EVROPSKO UNIJO

dstvi,” pravi kar malce ponosno Leopold Turnšek. “Poleg tega smo si zastavili pet vzporednih projektov. Tri od teh smo že uresničili.”

Tovarna olja Gea je tako začela proizvajati začimbe z blagovno znamko Karakter. Trenutno v lične vrečke pakirajo 30 različnih začimb. Njihov cilj pa je, da bi potrošnikom doma in v tujini ponudili 100 različnih začimb. Prepričani so, da je na slovenskem trgu za začimbami še dovolj prostora za njih.

Izvoz znanja

Tovarna olja Gea ponuja svojim potrošnikom tudi vitamizirano margarino Gea z manj maščobami. Zanimivo pa je, da te margarine ne proizvajajo v Sloveniji, saj so v podjetju ugotovili, da bi bila investicija v tehnološko opremo za proizvodnjo margarine za načrtovani obseg proizvodnje prevelika. Zato margarino Gea, ki je prilagojena slovenskemu okusu, po recepturi strokovnjakov iz Slovenske Bistrice proizvaja neko nizozemsko podjetje. V tem primeru slovensko podjetje nastopa kot prodajalec znanja - Nizozemci samo proizvajajo margarino, ki jo lahko Tovarna olja Gea kot lasten proizvod po mili volji prodaja na tujih trgih. Sicer pa v Slovenski Bistrici razmišljajo, da bi ščasoma, ko se bo obseg proizvodnje margarine povečal, tudi v domači tovarni postavili vsaj del proizvodne linije.

V Tovarni olja Gea veliko stavijo tudi na proizvodnjo specialnih oziroma hladno stiskanih olj. Tako potrošnikom že ponujajo več vrst hladno stiskanih olj: sezamovo, sončnično, olivno in

zadevajo, da bi zadostili pogojem za pridobitev ekološkega certifikata ISO 14.000.

Izvozna prizadevanja

Letos je Tovarna olja Gea ustvarila tri odstotke prihodka z izvozom. “Naša želja je, da bi izvoz v najkrajšem času povečali na 5 odstotkov. Zato smo letos sodelovali na največjem sejmu živilske industrije na svetu Anuga v Kölnu. Poleg tega smo svoje proizvode predstavili tudi na Mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni, na obrtnem sejmu v Celju, na sejmu Alpe-Adria in Ljubljani in na še nekaterih sejmskih prireditvah,” pojasnjuje Turnšek.

Od kod pa tovarna dobiva surovine? “S surovinami se oskrbujemo v glavnem na svetovnih borzah, saj je olje borzni artikel. Na domačem trgu razen bučnic za našo tovarno surovin ni. Včasih smo surovine kupovali v drugih republikah bivše Jugoslavije. Vendar pa smo že takrat budno spremljali, kaj se dogaja na svetovnem trgu, zato nas razpad nekdanjega jugoslovanskega tržišča ni prizadel. Takoj smo začeli surovine nabavljati na Madžarskem, v Italiji in drugod. Sedaj proučujemo tudi dobavni trg v Argentini in v Rusiji,” pojasnjuje Turnšek.

Skrb za razvoj

V Tovarni olja Gea dosegajo letos v vseh pogledih boljše rezultate, kot so planirali. “V prvih devetih mesecih smo presegli proizvodni plan za 5 odstotkov, lanskoletno realizacijo pa za 10 odstotkov. V prodaji smo plan

Ocenjujemo, da ima delikatesni program še velike razvojne možnosti,” pravi Turnšek, ki je lani poprijel za krmilo tudi v hčerinskem podjetju.

Plače večje kot v kolektivni pogodbi

V Tovarni olja Gea dosledno spoštujejo kolektivno pogodbo. “Zaposleni prejemamo plače nad kolektivno pogodbo. Tudi regres smo dobili po kolektivni pogodbi v enkratnem znesku v gotovini. Poleg tega podjetje delavcem zagotavlja toplo malico ter vrača stroške prevoza na delo in z dela,” pravi predsednik sindikata kmetijstva in živilske industrije v podjetju Marjan Frešer. “Vse omenjene in druge pravice, ki jih delavcem daje kolektivna pogodba, naše podjetje dosledno spoštuje. To je pri nas nekaj normalnega, zato se o uresničevanju teh pravic niti ne pogovarjamo več. Sindikat se v glavnem zavzema za čim boljše pogoje dela, ki so že danes solidni. Poleg tega deluje pri sindikatu blagajna vzajemne pomoči, kjer lahko dobi delavec 50.000 tolarjev kredita na šest mesecev. Sedaj si prizadevamo, da bi kapital, s katerim razpolaga blagajna vzajemne pomoči, povečali. Tako bi lahko delavci dobili 100.000 tolarjev kredita. Podjetje ima tudi počitniške kapacijete v Čateških toplicah, pri Treh kraljih, na Pagu in na Maredi na Hrvaškem. Sindikat ureja delavcem tudi smučarske karte in karte za termalna kopališča. Za novo leto dobi vsak delavec darilni paket podjetja, ne pozabimo pa tudi na upokojeince. Vsako leto imamo tudi sindikalni občni zbor, kjer delavce pogostimo.”

“Povprečna bruto plača na zaposlenega se vrti od 140.000 do 150.000 tolarjev, kar je krepko nad kolektivno pogodbo,” pravi direktor Turnšek. “Poleg tega pa so delavci, ki so tudi delničarji, že tri leta zapored prejeli dividende. Sicer pa ravnokar pripravljamo korekcijo oziroma povišanje plač za najnižje plačilne razrede.”

V Tovarni olja Gea imajo podjetniško kolektivno pogodbo. Ali bi jo spremenili, če bi v panožni kolektivni pogodbi prišlo do zmanjšanja delavskih pravic? “Ne!” kategorično odgovarjata direktor in predsednik sindikata. Očitno tega podjetja, ki uspešno dela in posluje, skrb za pravice delavcev v finančnem smislu ne ogroža.

Trenutno znašajo plače v strukturi stroškov 12,3 odstotka. V tovarni si prizadevajo, da bi znašale samo še 11 odstotkov, seveda pa ne na račun znižanja plač. “Na enoto časa bo treba preprosto več narediti, hkrati pa nameravamo tudi v bodoče vlagati v modernizacijo proizvodnje in nakup novih strojev.” Kljub modernizaciji proizvodnje Tovarna olja Gea ni odpuščala delavcev. “V vseh minulih letih smo imeli samo osem trajno presežnih delavcev. Vse te je podjetje rešilo z mehкими metodami,” pravi Frešer.

Uspešno soupravljanje

“V našem podjetju dobro deluje tudi svet delavcev in delavci imamo svojega člana tudi v nadzornem svetu. Odnosi med sindikatom in vodstvom podjetja so korektni in dobri,” pojasnjuje Marjan Frešer. Korektni pa so tudi odnosi med nadzornim svetom in upravo podjetja. “Včasih je nadzorni svet tudi svetovalni svet,” smeje dodaja direktor Turnšek.

Kako pa v Tovarni olja Gea gledajo na vključitev Slovenije v Evropsko unijo? “Za poslovanje na evropskem trgu smo dobro pripravljeni, zato nas ni strah. Res pa je, da bo konkurenca pri prodaji olja še večja, kot je že doslej. Zato moramo naš program razširiti in graditi na tem, kar smo v razvoju že dosegli.” poudarja Leopold Turnšek.

Leopold Turnšek: Letno proizvedemo in prodamo od 12 do 13 milijonov litrov ustekleničenega olja ter veliko specialnih olj, margarino, začimbe in druge proizvode.

Marjan Frešer: Spoštovanje pravic, ki jih delavcem daje kolektivna pogodba, je v našem podjetju nekaj tako običajnega, da se o tem sploh ne pogovarjamo več.

še nekatera. Njihov cilj je, da bi potrošnikom ponudili čim več različnih vrst specialnih olj.

Poleg tega Tovarna olja Gea nenehno skrbi tudi za posodabljanje svoje osnovne proizvodnje. Blagovna znamka Gea zajema naravno bučno olje, olje za solate, rafinirano sončnično olje, olje koruznih kalčkov, olje obogateno s pšeničnimi kalčki, čisto olivno olje in še nekatera olja. Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije je zaradi visokega deleža nenasičenih maščobnih kislin čistemu olivnemu olju, naravnemu hladno stiskanemu ekstra olivnemu olju in rafiniranemu ekstra sončničnemu olju podelila znak varovalnega živila. Naravno bučno olje in hladno stisnjeno sončnično olje pa sta dobila v Bruslju svetovno znano priznanje - medaljo “Mond selection”.

Tovarna olja Gea ima že tri leta certifikat ISO 9001, letno proizvede in prodaja od 12 do 13 milijonov litrov olja v steklenicah. Poleg tega z oljem oskrbuje tudi več sto gostinsko-turističnih podjetij v Sloveniji, ki jim olje dostavlja v cisternah. Ob tem velja omeniti, da slovenjebistriška tovarna skrbi tudi za odvoz uporabljenega olja od vseh tistih, ki jih z njimi oskrbuje. Tako ta tovarna, na slovenskem oljnem trgu ima 45-odstotni delež, opravlja tudi pomembno ekološko funkcijo. V tovarni si pri-

presegli za 4 odstotke, lanskoletno realizacijo pa za 7 odstotkov. V finančnem pogledu smo do konca septembra letos plan presegli za 13 odstotkov, lanskoletne rezultate pa za 22 odstotkov. Ocenjujemo, da bomo do konca leta lahko brez problemov realizirali proizvodni in finančni plan ter ustvarili 1,5 milijona mark dobička. Sicer pa bomo na celoten kapital ustvarili 7,5-odstoten donos, kar smo tudi planirali,” pojasnjuje direktor Tovarne olja Gea.

Kljub dobrim rezultatom gospodarjenja v Tovarni olja Gea ne spijo na lovorikah, temveč nenehno razmišljajo o razvoju. “Trudimo se, da bi vsako leto potrošnikom ponudili kaj novega. Prizadevamo si, da bi bili na trgu s čim širšo paleto različnih proizvodov. Poleg tega bomo še naprej vlagali v modernizacijo proizvodnje. V naslednjem letu nameravamo investirati za 250 milijonov tolarjev,” pravi Turnšek.

Tovarna olja Gea ima tudi hčerinsko podjetje Partys. To proizvajajo in prodaja različne delikatesne solate oziroma živila, od francoske, prekmurske in primorske solate do paštete Henaff in rastlinske smetane. “Hčerinsko podjetje smo ustanovili skupaj s tujim partnerjem, vendar še nismo dosegli vseh načrtovanih ciljev. Lani je podjetje poslovalo z izgubo, letos pa bo poslovno leto predvidoma končalo s pozitivno ničlo.

Mednarodna konferenca o lastništvu zaposlenih in uspešnosti podjetij

ZAPOSLENI NAJ RAZMIŠLJAJO IN DELAJO KOT LASTNIKI

V ZDA je daleč največ podjetij v delnem ali popolnem lastništvu zaposlenih. Gene Epstein, raziskovalec lastništva zaposlenih pri Nacionalnem centru za lastništvo zaposlenih je na blejski konferenci (o lastništvu zaposlenih in uspešnosti podjetij) navedel, da je v ZDA okoli 14.000 podjetij v delnem ali popolnem lastništvu zaposlenih. Med njimi sicer prevladujejo manjša, z manj kot 200 zaposlenimi, toda nekatera so pravi veliki, kot denimo družba United Airlines, v kateri je leta 1994 več kot 55.000 zaposlenih pridobilo večinski delež (ta je trenutno vreden več kot pol milijarde dolarjev), in še vrsta drugih. V ZDA pa so v minulih dvajsetih letih opravili tudi največ raziskav o vplivu lastništva zaposlenih na uspešnost podjetij. Poglejmo izsledke nekaterih.

O uspešnem poskusu v družbi United Airlines je na konferenci spregovoril dr. Christopher Mackin iz Ownership Associates Inc. iz Cambridgea. V zadnjih dveh letih in pol (do začetka letošnjega leta; o letošnjem podatku nismo dobili, op. p.) je bilo poslovanje nedvomno uspešno. Pri tem je posebej zanimivo, da so uspeh dosegli kljub povečanju števila zaposlenih za 7000 novih delavcev, in ne kot mnogi drugi menedžerji z zmanjševanjem števila delavcev. Zaposleni so z najpogostejšim ameriškim načinom prodaje podjetij zaposlenim, s tako imenovanim Eso-pom (načrt delavskega delničarstva, kjer je v imenu zaposlenih začasn lastnik njihovih delnic poseben sklad), postali lastniki 55 odstotkov družbe United Airlines. Zato njihovi predstavniki (sindikati) sedijo v upravnem odboru družbe skupaj z uglednimi poslovnimi strokovnjaki in soodločajo.

Poglejmo, kaj so odkrili ameriški raziskovalci pojava notranjega lastništva. Nekateri študije so potrdile jasno zvezo med lastništvom zaposlenih in uspešnim podjetjem, nekatere ne. Nedvoumen pa je tale zaključek: lastništvo in participativni menedžment skupaj sta močno konkurenčno orodje.

Izraz participativni menedžment stroka posloveni le z daljšim opisom. Participativni menedžer je tisti menedžer, ki omogoča in spodbuja sodelovanje zaposlenih pri izbiri poslovnih odločitev, ki prepušča del odločanja širokemu krogu zaposlenih, ki ve, kako izbrati številne (a pogosto nepriznane) sposobnosti zaposlenih v korist podjetja in njih samih.

Nacionalni center za lastništvo zaposlenih iz Kalifornije je pred desetimi leti analiziral poslovanje podjetij v lastništvu zaposlenih pet let pred uvedbo lastništva zaposlenih in pet let po njem.

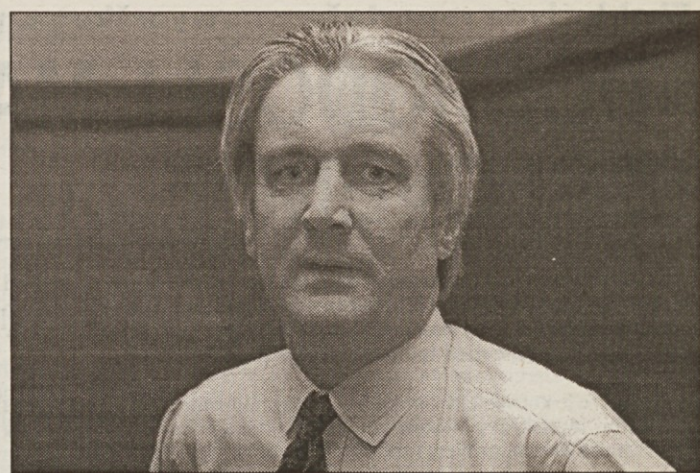
Avtorji študije so s posebno metodo izločili tržne učinke in ugotovili, da se je prodaja v tako imenovanih esop podjetjih (podjetjih z notranjim lastništvom) povečala bolj kot v preostalih in bolj se je povečala tudi zaposlenost. Ko pa so podjetja pogledali podrobneje glede na stopnjo participativnosti menedžmenta, so opazili, da so samo podjetja, kjer je bil menedžment najbolj participativen, dosegala boljše rezultate od pričakovanih v podjetjih v "normalni lasti". Očitno je postalo, da sama participacija ne zadošča za izboljšanje rezultatov. Tudi kasnejše študije so pokazale, da je vpliv participacije brez lastništva kratkotrajen ali varljiv. Neka študija, opravljena med podjetji v lasti zaposlenih v New Yorku, je dokazala, da ima na uspešnost podjetja lastništvo samo zase majhen vpliv ali sploh nikakršnega. V spletu s participativnim menedžmentom pa se je njegov vpliv zelo povečal. Druge študije so pokazale, da uvajanje esop podjetij ne vpliva na dobičkonosnost podjetij, se pa v njih poveča produktivnost, in to kar za polovico. Neka študija (imen avtorjev in naslovov študij ne navajamo, ker nam ne pomenijo mnogo) je ugotovila, da podjetja z več kot desetodstotnim lastništvom zaposlenih dosegajo na borzi stalno boljše trende kot druga podjetja. Res pa je, da avtorji niso trdili, da

je to posledica prav lastništva zaposlenih. Za podjetja vsaj v delni lasti zaposlenih so razne študije v ZDA dokazale, da povečujejo število zaposlenih hitreje in bolj kot podjetja s klasično lastniško strukturo. Kar 49 odstotkov esop podjetij je zaposlovalo hitreje in več kot klasična podjetja, polovica esopov enako in samo odstotek slabše.

Kaj so torej pokazale številne študije v ZDA? Tisto, kar smo omenili uvodoma: da splet lastništva in participativnega menedžmenta pozitivno vpliva na uspešnost poslovanja. Samo lastništvo ali sama participacija pa v najboljšem primeru dajeta posamične in kratkoročne rezultate.

Ob tem so zanimiva razmišljanja direktorja ameriškega Nacionalnega centra za lastništvo zaposlenih Coreyja Rosena. Kot smo omenili, Nacionalni center ugotavlja, da podjetja s pomembno udeležbo lastništva zaposlenih rastejo za več kot 40 odstotkov hitreje, kot če tega lastniškega razmerja ne bi imela. Ugotovil je tudi, da so podjetja z najmanj delavske participacije po uresničenju načrta lastništva zaposlenih doživela padec uspešnosti.

Corey Rosen meni, da lastništvo poveča pričakovanja zaposlenih predvsem glede materialnih koristi, in če jih ni, so razočarani. Meni pa tudi, da imajo programi, kot so krožki kakovosti

Christopher Mackin: V družbi United Airlines je mogoče zaznati neposredno povezavo med večinskim lastništvom zaposlenih in uspešnostjo družbe. Še posebej pa je zanimivo, da je družba dobre poslovne rezultate ustvarila ob zaposlitvi novih 7000 delavcev, in ne z odpuščanjem, kot v kriznih časih radi počno mnogi menedžerji.

in podobna nadomestila pravega lastništva in participativnega menedžmenta, kvečjemu omejeno uspešnost. Zaposleni takim programom pogosto nasprotujejo, ker v njih vidijo poskus dvigovanja produktivnosti brez ustrezne udeležbe pri finančni koristi od tega. Včasih pa te programe vidijo kot poskus, da bi jih pripravili k opravljanju menedžerskega dela. Zaposlenim povedo, da bi bilo dobro, če bi imeli občutek lastništva. Rosen to primerja z vabilom na večerjo, kjer bi povabljeni smeli uživati v okolju, vonjati hrano, sodelovati pri poravnavi računa, toda ne bi jim pustili jesti.

Rosen je prepričan, da so zaposleni zelo zainteresirani povedati svoje mnenje o stvarih, na katere se spoznajo. Ne zanima pa jih vodenje podjetja, tako kot večine ljudi ne zanima vodenje njihove mestne uprave. Zanimajo pa jih odločitve, ki vplivajo na njihovo življenje. Pooblaščenec zaposlenih na tak način (da soodločajo o stvarih,

ki vplivajo na njihovo življenje) pa temeljito spreminja vlogo vodstev podjetij. Menedžer ni več samo vodja, je tudi usklajevalec, "trener" manjših skupin (kot tudi nižji menedžment v podjetju), pomaga pri organizaciji soodločanja in rešuje spore. Podjetja morajo danes sprejemati več odločitev o več stvareh hitreje kot prej. Da bi pri tem uspela, morajo zaposlene pripraviti do tega, da se osredotočijo na veliko več kot samo to, kako opravljajo naloženo jim delo. Zaposleni naj bi razmišljali o svojem delu, o tem, kako njihovo delo vpliva na delo drugih, kakšen vpliv ima na finančne rezultate podjetja. Zaposleni naj bi razmišljali in delali kot lastniki, vendar mora biti s to zahtevo skladen tudi sistem nagrajevanja.

To je tudi vprašanje etike, trdi Corey Rosen. Če se od delavcev zahteva, da delujejo kot poslovni ljudje, morajo biti upravičeni tudi do nagrad, ki jih ponavadi dobijo poslovni ljudje.

N. L.

Pohištenji sejem: lesnopredelovalna industrija se predstavlja

PRIPRAVLJENI NA SVETOVNO KONKURENCO

»Po daljšem času nas prevevajo boljši občutki,« je Peter Tomšič, predsednik upravnega odbora združenja lesarstva pri Gospodarski zbornici, dejal novinarjem na tiskovni konferenci, prirejeni ob mednarodnem sejmu pohištva v Ljubljani. Toda te besede so se nanašale lahko samo na prebrodene tranzicijske težave in izgubo jugoslovanskega trga, ne pa tudi na poslovne rezultate lesarstva, ki se ne kažejo posledic teh uspehov. Hvala gre lahko tudi na račun kakovosti izdelkov, saj je ta iz leta v leto boljša. Vsekakor pa o tej plati pohištvene industrije težko pišemo; o kakovosti pohištva na ljubljanskem mednarodnem pohištvenem sejmu naj se prepriča vsak sam.

Peter Tomšič pravi, da so lesarji ceno tranzicije plačali sami. Miroslav Štrajhar, direktor podjetja Svea iz Zagorja, pa k temu dodaja, da so v lesarstvu dosegli v razvoju višjo raven kot v marsikateri drugi dejavnosti, čeprav je res, da se bodo rezultati pokazali šele v nekaj letih. Lesarji so zavestno podprli liberalizacijo uvoza in jo dobro prenašajo, trdi Štrajhar. Moti ga le, da v nekaterih poddejavnostih, denimo v proizvodnji iverk in nekaterih drugih dodatnih materialov, zapletajo položaj z nasprotovanjem svobodnejše trgovine. Vendar jim bo sedanja zaščita kmalu škodila, saj se bodo zaradi pridružitvenega sporazuma Slovenije z Evropsko unijo carine postopno zniževale, in kdor na to ne bo pripravljen - bo trdo priletel na realna tla.

Direktor družbe Svea pa je nekaj pikrih izrekel na račun gospodarske politike. Denimo: uvoz reprodukcij materialov je ocarinjen, uvoz celih izdelkov pa ne. Zato je domači izdelovalec pohištva prikrajšan za višino te carine v primerjavi s tujim, ki prodaja pohištvo pri nas, čeprav oba potrebujeta enake ali podobne sestavine in surovine. Zakaj pa pohištvena industrija ne kupuje barv, okovja in drugega reprodukcij materiala doma? Zato, ker po kakovosti sploh ne ustreza, je odločno pribil Štraj-

har, drugi predstavniki upravnega odbora združenja lesarstva pa so prikričevali. Potem pa so še povedali, da samo lesna industrija poleg proizvodnje alkoholnih pijač plačuje desetodstotni davek na prvo prodajo (lesa). Lepo bi bilo, če bi se država, tako kot se lesarji, zavedala, da je les edino naravno bogastvo Slovenije, in da je zato

treba z njim dobro gospodariti. Gospodarski trendi kažejo, da ni tako.

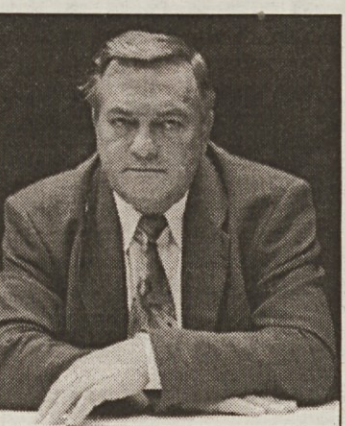
Lesarska industrija je lani izvozila za 700 milijonov mark. Za uvoz reprodukcij materiala je porabila tretjino tega zneska. Glavni kupec je nemški trg, tri četrtine vsega izvoza pa uresničijo na trgih Evropske unije in v ZDA. V prvih sedmih mesecih letos je lesnopredelovalna industrija po podatkih združenja izvozila za 464 milijonov dolarjev izdelkov, uvozila pa za 142 milijonov dolarjev reprodukcij materiala. Statistični urad pripisuje tej dejavnosti zaradi spremenjene klasifikacije izvoznih aktivnosti samo neposredni izvoz, tega pa je bilo v tem obdobju za 246 milijonov

tolarjev, uvoza pa za 89 milijonov dolarjev. Sprememba nomenklature v statistiki se na srečo na narodnogospodarski ravni ne pozna.

Sicer pa se napredek dejavnosti še ne pozna v celoti v njenih rezultatih, je povedal Peter Tomšič in nanizal nekaj podatkov o tem. Rast proizvodnje v tej dejavnosti iz let 1994 in 1995 se ni obdržala. Že lani je upadla in letos je to gibanje še nadaljevalo. Indeks rasti industrijske proizvodnje je bil v letošnjih prvih osmih mesecih 101,1, indeks rasti pohištvene industrije 98,6, indeks rasti obdelave in predelave lesa pa 90,2. Kljub temu je število zaposlenih zrastle za pol odstotka.

Letošnji pohištenji sejem mineva v znamenju presežnikov: sodeluje največ razstavljalcev doslej, tudi razstavna površina ni bila še nikoli tako velika. Poznavalci menijo, da je pohištvena industrija še napredovala glede kakovosti izdelkov. Če bi le gospodarska politika primerneje podpirala izvoznike...

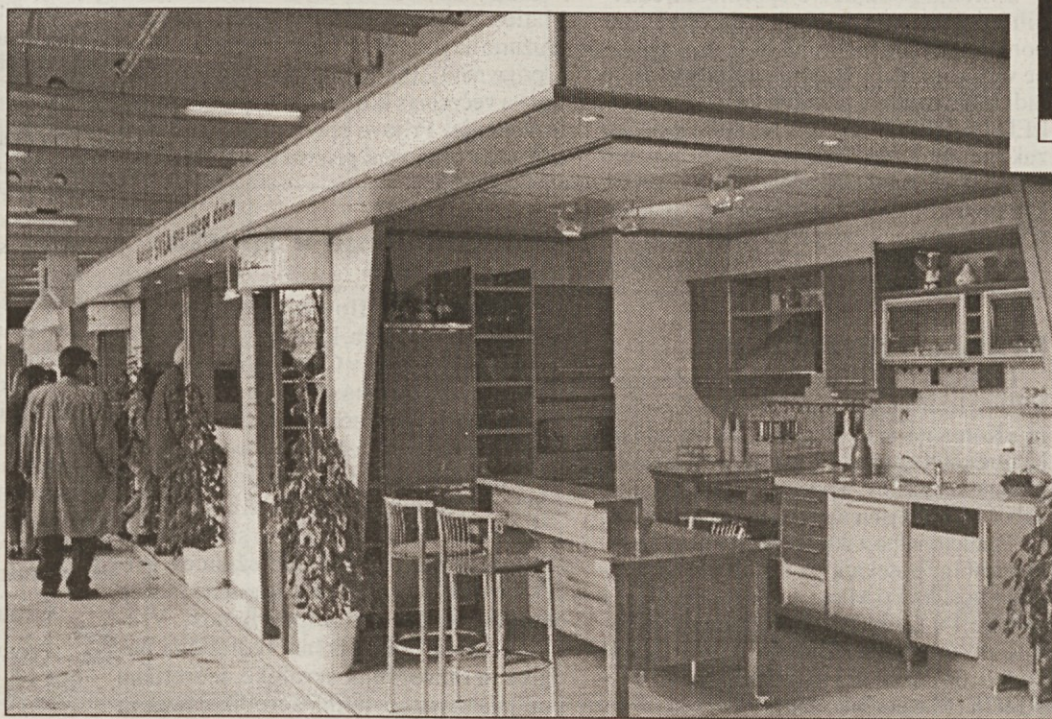
sti iz let 1994 in 1995 se ni obdržala. Že lani je upadla in letos je to gibanje še nadaljevalo. Indeks rasti industrijske proizvodnje je bil v letošnjih prvih osmih mesecih 101,1, indeks rasti pohištvene industrije 98,6, indeks rasti obdelave in predelave lesa pa 90,2. Kljub temu je število zaposlenih zrastle za pol odstotka.

Miroslav Štrajhar: Lesnopredelovalna industrija je dosegla višjo razvojno raven kot marsikatera druga dejavnost v Sloveniji. Rezultati tega sicer še ne kažejo, saj traja ponavadi nekaj let, da se napori, vloženi v prestrukturiranje in razvoj, obrestujejo v polni meri. Smo pa vsekakor dobro pripravljene na izzive svetovnega trga.

V obih dejavnostih skupaj, predelavi in obdelavi lesa ter pohištveni industriji, zdaj dela malo manj kot 20.000 ljudi, približno toliko pa naj bi jih delalo tudi v bodoče. Zato je mogoče pričakovati, da bo produktivnost, ki je letos malo upadla, v prihodnje spet rasla, kajpak če bo lesnopredelovalna industrija napredovala, kot je govoril Miroslav Štrajhar.

N. L.

Ekskluzivna reportaža z newyorškega maratona

»DOBRODOŠLI, MARATONCI IZ SLOVENIJE...«

Sedmo zaporedno gostovanje slovske maratonske skupine pod sponzorstvom Gorenja od 29. oktobra do 6. novembra na največjem maratonskem teku na svetu v New Yorku se je tudi letos izteklo v zadovoljstvo večine med tridesetimi udeleženci.

Začelo se je kot vselej s kar dolgoletnim letalskim poletom od Brnika preko Zürich do New Yorka. Velika jeklena ptica z več sto potniki je na letališču Kennedy pristala resnično mehko in skoraj neslišno. Večina med slovske potniki je stopila prvič na ameriška tla. Sledila je vstopna kontrola, kjer več strogih »uradnikov« se ni bilo seznanjenih, da Slovenci ne potrebujemo ameriškega vizuma. Vendar je šlo vse gladko; tudi avtobus za hotel je že čakal pri pravem izhodu. Kmalu smo zagledali tudi hotel v Queensu in daleč na zahodu so se začrtali obrisi mogočnih visoko v nebo segajočih stolpnic Manhattana.

Prebivalcev za šest Slovenij

Prebujanje v temi je posledica časovnih razlik; noč se je kmalu prevesila v sončno jutro. S podzemno železnico, ki je naše stalno prevozno sredstvo, smo se odpeljali na Columbus Circle ob jugozahodni rob Centralnega parka v Manhattanu. Čeprav je vrsta čakajočih na štartne številke segala do tretjega vogala razstavnega centra, smo kar kmalu v razstavnih prostorih ob predložitvi potnega lista in rumelega potrdila o sprejemu na seznam maratona za leto 1997 dobili polne vreče različnih materialov in seveda štartno številko za maratonski tek ter številke za mednarodni tek prijateljsva.

Popoldne smo po brezplačnem prevozu skoraj na jug Manhattana in podarjenem kosilu trgovine s športnimi izdelki preživeli s prijetnim sprehodom do Empire State Buildinga. Kot skupina smo imeli dvoje prednosti: dolar popusta pri nakupu vstopnice »mimo« vrste čakajočih pred blagajni te do nedavnega najvišje zgradbe na svetu. Kmalu nato smo se že razgledovali v višine kakšnih štiri sto metrov na vseh pet okroglin New Yorka. Daleč na jugu zbudil pozornost eden največjih mostov na svetu, ki povezuje okrožje Brooklyn s Staten Islandom, kjer je tudi start maratonskega teka. Nekoliko bliže se iz morja dviga Kip svobode, skoraj na jugu Manhattana

na pa kraljujeta dvojčka Svetovnega trgovskega centra. Pogledi na Brooklyn, Queens in Bronx na vzhod ter severni del Manhattana ostanejo v lepem spominu posebej, ko se prižge na milijone luči. Pod njimi živi v vsakem okrožju nad milijon ljudi; New York kot mesto naj bi jih imel že več kot petnajst; ljudi za šest Slovenij skupaj.

Pomembno je, da si s takšnim ogledom ustvariš podobo, da se orientiraš, in pozneje s potepanjem po enem največjih mest sveta ni več težav. Tako smo se kot skupina že naslednji dan raztepli, seveda po skupnem obisku Kipa svobode, po južnih kotičkih Manhattana, od slovske borze proti Kitajski četrti.

Prepoznani na vsakem koraku

V soboto zjutraj smo zgodaj krenili na mednarodni tek prijateljsva; opremljeni z napisom Sloveija na devetih velikih tablah in zastavami smo bili dovolj prepoznavni v množici več kot deset tisoč tekačev iz sto držav sveta. Slovsna otvoritev maratonskega teka pred palačo OZN je minila po utečenem protokolu; kratki pozdravi in govori športnikov, gostiteljev in pozdravi udeležencem v materinih jezikih. Med prvimi smo bili in vrsti Slovenci in bili smo presenečeni nad besedami »Dobrodošli, maratonce iz Slovenije, veliko uspeha v nedeljo!«

Velenjčana Regina Meh z napisom Slovenija in njen sin Boštjan s slovensko zastavo sta med prvimi krenila iz parka OZN proti Centralnemu parku, na čelu sto nosilcev zastav in napisov držav. Za njimi pa skoraj nepregledna množica tekačev, nad katerimi so se belile črke, zdaj z dvignjenim napisom »Slovenija«, zdaj z »love«. In tako naprej do Centralnega parka, ko niti dež niti hud naliv ni pokvaril razpoloženja. Najvztrajnejši so kljub nalivu odpirali svoje vrečke z majicami, zastavami, značkami in opravičili zamenjave. Še vedno zelo visoko na tej nenavadni borzi kotira vetrovka z napisom Slovenija in marsikdo si je obogatil zbirko.

Popoldne je bilo kot nalašč za počitek pred tekom.

Kljub nalivu dva milijona gledalcev

Zgodnje nedeljsko vstajanje se je obrestovalo z odličnim prostorom v šotoru na delčku Staten Islanda pred mostom Verazzano Narrows. Nasvet o plastičnih vrečah so nekateri vzeli za šalo, toda izkušnje povedo vse. Dveurno čakanje na štart je kar hitro minilo; nato je bilo še nekaj gneče pri oddaji vrečk z oblačili v kamion in kmalu, sedem minut pred strelom iz topa, sem že stal v kar dobrem položaju na »modrem« startu. Šestič sem doživel neverjeten občutek veličastnega starta newyorškega maratona in začele so se ponavljati slike izpred vseh let: množice ob avenijah in ulicah vzklikajo, ponujajo vodo in druge pijače, bonbone, sadje, sladkor, tudi papirnate brisače in še marsikaj. Otroci vseh barv in ras stegujejo roke v pozdrav in plisk. Ansambli v ritmu samb in rock'n'rolla pričarajo resnično enkratno vzdušje od Brooklyna do Bronx, mimo Queensa, po Prvi aveniji Manhattana do Centralnega parka.

SLOVENIJA NA VSAKEM KORAKU – Bo kar držalo, da so naši vrli maratonce tudi na ameriških tleh napravili za promocijo Slovenije več kot drugi, za to bolj poklicani ljudje...

Ko so bili najhitrejši že v cilju, se je zabliskalo in zagrmelo; ulila se je ploha. Proti Centralnemu parku je bil naliv še hujši in zadnjih nekaj kilometrov ti daje moč epregledna množica navijačev ob progi. Uradno spremlj tek dva milijona ljudi; množice vztrajajo kljub nalivu in pravi poplavi ob progi. Dvignjeni palec na tisoče stegujočih se rok v reko tekačev ti lahko pomeni največ, kar lahko

doživiš v nepojmljivih pogojih teka. Z dvignjeno trobojnico OKS sem postal pod ciljnim napisom s časom 3:58,37 in tako sklenil svoj trinajsti maratonski tek, s šesto newyorško kolajno okoli vratu.

Preden se reka tekačev prevladi do kamionov z vrečkami in suhim perilom, mine še nekaj časa. Toda že kmalu potem je kot za šalo posijalo sonce. Premočeni, tudi premraženi, smo se sprehodili do postaje podzemne železnice; naše hotelske sobe so bile kot sušilnice perila.

Izpolnjena pričakovanja

V ponedeljek smo se najprej utavili še enkrat na razprodaji športne opreme organizatorjev newyorškega maratona (maraton je tudi pravi ameriški posel) v Coliseumu, tekači na 42 km pa smo bili pristočno sprejeti pri generalnem konzulu Republike Slovenije v New Yorku Vojslavu Šucu. Potrdil je, da smo z idejo o skupnem nastopu Slovenije na prvi poti in v bodoče obljubil večjo pomoč tudi slovske poslovne skupnosti v New Yorku.

Torkov izlet v Washington, seveda v lepem sončnem indijanskem poletju, je minil v prijetnem rapoloženju; stisk roke našega ambasadorja v ZDA pa nam bo ostal prav tako v lepem spominu. S tem je bilo osemdnevnega gostovanja v ZDA konec. Poleg predvidenega programa z nastopom bodisi na mednarodnem teku prijateljsva ali na maratonu je bilo prostega časa tudi za ogled najrazličnejših znamenitosti, muzejev in razstav. Tisti, ki so dobili vstopnice za ogled košarkarske tekme NBA ali za enega od musicalov na Broadwayu, pa so bili še posebej veseli. Pričakovanja so bila izpolnjena.

Povedali so:

Tinkara Pavlovčič, absolventka ekonomije, 23 let, Ljubljana:

»V lepem spominu mi bo ostalo enkratno vdušje na maratonu: številne spodbujajoče množice ob progi in raznolikost sotekmovalcev. Moja prva tako dolga preizkušnja je bila težja tudi zaradi dežja. Spoštujem slehernega, ki je sposoben psihično in fizično premagati cel maraton!«

Jasna Tamše, 22 let, Velenje: »Na teku prijateljsva sem nosila črko N, čeprav sprva sploh nisem mislila, da bom premagala to progo. Upam, da se bom že kmalu sprijela še z maratonsko progo.«

Regina Meh, 44-letna receptorka v poslovni stavbi Gorenja Velenje: »Nikoli si nisem mislila, da bom tako daleč v svetu nosila napis Slovenija. Vseskozi ob progi mednarodnega teka prijateljsva so množice vzklikale Sloveiji; to je čisto po ameriško. Neverjeto, kako lep občutek sem imela v tistih trenutkih, ko so vzklikli Sloveniji preglasili Francijo, Mehiko in druge države! Zaradi tega, čeprav teka sploh ne treniram, sem vzdržala na čelu nosilcev napisov vsa pot od parka palače OZN do Centralnega parka.«

Dr. Antun Srimac, 52-letni zobozdravnik iz Ljubljane: »Svoj tretji in drugi maraton v New Yorku sem sklenil izredno zadovoljen. Tako z rezultatom kot z doživetji.«

Aleš Mihelič, 44-letni inženir strojništva iz Ljubljane: »Za tek sem imel dober občutek in uspel izboljšati tudi svoj drugi rezultat v New Yorku. Še bi šel!«

Uroš Taks, 21-letni študent iz Maribora: »To je bil moj drugi maratonski tek. Morda sem računal na boljši čas, vendar sem vseeno vesel, saj sem med najmlajšimi Slovenci s takšnim rezultatom!«

Pa še to: Na napisano vprašanje, kako je zadovoljen z udeležbo na teku prijateljsva v New Yorku, je Boris Škoda iz Izole, gluhoonemi navdušen rekreativec, napisal: »Zelo dobro!«

Tekst in foto: Hinko Jerčič

LOVE KOT LJUBEZEN – Po izjavah sodeč bo tudi na prihodnjem newyorškem maratonu teklo mnogo Slovencev.

Slovenci na maratonu v New Yorku

Na mednarodnem teku prijateljsva so sodelovali: Zvone, Sonja in Polona Eržen, Aleksandra Kovač in Igor Eržen, Uroš Taks, Boštjan Kerman (iz Maribora), Boris Škoda (Izola), Tinkara Pavlovčič, Aleš in Aleša Mihelič, Antun, Sonja in Igor Srimac (iz Ljubljane), Vlado in Mirjana Šauperl (Zimica pri Zg. Koreni), Ivanka in Franc Tajnik, Marjana in Toni Novak, Regina in Boštjan Meh, Milena in Jasna Tamše, Henrik Jerčič (iz Velenja). Pred palačo OZN so se skupini MTS Gorenje pridružili še zakonca Lužnik iz Slovenj Gradca in dr. Lango iz New Yorka ter oče in sin Anton in Andrej Branc iz Pensilvanije.

Uradni slovske uvrstitve maratonskega teka (42 km 195 m):

Skupno mesto	Mesto po spolu	Ime in priimek, kraj	Mesto po kategoriji	Čas
303.	285.	Anton Erjavec, Ljubljana	185.	2:49,53
1313.	1260.	Valter Hvala, Sempeter	263.	3:11,01
1396.	1334.	Jože Jere, Sevnica	338.	3:12,14
3192.	2995.	Uroš Taks, Maribor	557.	3:29,05
6621.	5980.	Jan Orisek, Sevnica	1707.	3:47,45
6699.	6047.	Aleš Mihelič, Ljubljana	1726.	3:48,11
8641.	7676.	Antun Srimac, Ljubljana	714.	3:56,01
9435.	8337.	Henrik Jerčič, Velenje	780.	3:58,37
21999.	4802.	Tinkara Pavlovčič, Ljubljana	1577.	4:50,49
24814.	5902.	Kazimira Lužnik, Slovenj Gradec	29.	5:06,22

Rok se izteka

Zbiranje podatkov o športnorekreativnih ali športnoturističnih prireditvah ter ponudnikih organizirane in neorganizirane vadbe, ki jih bo Športna unija Slovenije tudi letos izdala v priročni knjižici – KOLEDARJU ŠPORTA ZAVSE 1998, se počasi zaključuje. Zadnji dan za oddajo vpisnih listov je 15. november 1997. Vabimo vse, ki v preteklih dneh niso prejeli brezplačnih vpisnih listov, naj čim prej pokličejo na 061-311-728, 061-13-19-277 in si formularje zagotovijo.

Brazde vzdržljivosti

Društvo Brazde vzdržljivosti obvešča udeležence letošnje akcije za latoriki »Kavelj« in »Korenina«, da je zadnji rok za oddajo kartončkov z rezultati 18. november. Kartončke pošljite na naslov: Športna unija Slovenije, Tabor 14, Ljubljana, s pripisom »za Kavelj«. Tradicionalna zaključna prireditev bo 28. novembra, potekala pa bo od 18. ure naprej v gostilni Pri Micki, Litijska cesta, Novo naselje 1 v Ljubljani. Vse informacije dobite po telefonih 061-168-37-99 (Karel Lazar), 061-266-872 (Branko Rojc) ali 061-50-908 (Marjan Klemen).

Izlet na Gore

Na dvodnevni izlet nas vabi PD Ljubljana Matica. V soboto, 15. t. m. se jim lahko pridružimo na pohodu na Gore nad Hrastnikom. V prijavnino 2.000 tolarjev so vključeni Martinova večerja (s kostanjem), spanje, zajtrk in vodenje. Prijave sprejemajo do dneva odhoda v društveni pisarni na Miklošičevi 17 v Ljubljani.

Izobraževanje v športu za vse

Športna unija Slovenije vabi na izobraževalna seminarja, ki bosta v soboto, 15., in nedeljo, 16. t. m. v Celju, v prostorih ŠD Gaberje, Mariborska 42.

Prvi dan bo posvečen latino, funk in hip-hop aerobiki. Udeležence čaka veliko zabave in predvsem nove ideje za uspešno vadbo v športnih društvih in fitness centrih. Udeleženci dobijo potrdilo o strokovnem izpopolnjevanju. Od udeležencev pričakujemo osnovno znanje klasične in step aerobike ter telesno pripravljenost. Vsebinska seminarja bo takšna: teoretična podlaga in razvoj funk aerobike, teoretična podlaga in razvoj latino aerobike, funk in

hip hop aerobika (osnove, ogrevanje, klasična kombinacija in na stepu), latino aerobika (osnove, ogrevanje, klasična kombinacija in na stepu), ohlajanje, pravilen izbor glasbe.

Cena seminarja je 7.000 tolarjev.

V nedeljo bo na sporedu step aerobika. Seminar je namenjen vsem učiteljem in voditeljem v rekreaciji, ki se ukvarjajo že s klasično aerobiko in želijo vadbo razširiti in popestriti. Namenjen je tudi tistim, ki step aerobiko že imajo v svoji vadbi, vendar potrebujejo nove ideje. Udeleženec seminarja mora imeti osnovno znanje aerobike. Vsebinska seminarja bo takšna: razvoj step aerobike, osnovni koraki step aerobike, položaji stepa, vrste aerobne vadbe na stepu, pravilna izbira glasbe, ogrevanje – dvakrat, gradnja koreografije in izvedba – trikrat, uspešna motivacija – dvakrat, ohlajanje – dvakrat, uporaba stepa pri oblikovanju telesa, stretching, gradnja koreografije udeležencev seminarja in izvedba.

Cena seminarja je 5.000 tolarjev.

Prijave zbira Športna unija Slovenije, Tabor 14, Ljubljana.

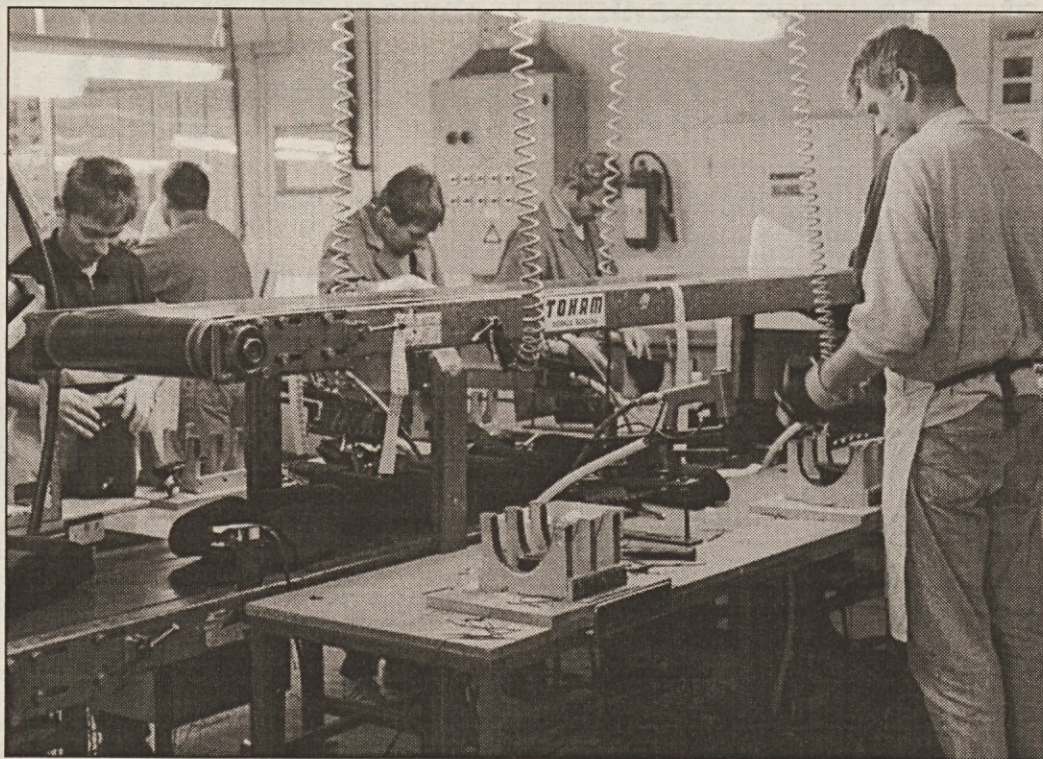
Pripravlil: Žiga Čemur

KAM, KAJ, KJE...

Andrej Švab, predsednik sveta delavcev v Johnson Control-NTU v Slovenj Gradcu

Johnson Controls-NTU d. o. o. iz Slovenj gradca, tovarna za predelavo vlaken in penastih mas, je lani praznovala štirideseto obletnico ustanovitve. Proizvodni program je proizvodnja sedežev iz gumiranega kokosa in poliuretanske pene ter vzglavnikov za avtomobilsko industrijo. Med kupci so avtomobilске tovarne DB, VW, Opel, Audi, BMW in še druge. Podjetje izvozi skoraj vso proizvodnjo, kar 98 odstotkov. V družbi ima večinski, 60-odstotni lastniški delež Johnson Controls iz ZDA, ki ima tovarne v 13 evropskih državah, večinoma v Evropski uniji. V družbi je več kot 80.000 zaposlenih. V slovenjgraški tovarni so ustanovili svet delavcev pred štirimi leti. Predsednik sveta Andrej Švab nam je povedal marsikaj zanimivega, saj je med drugim tudi član evropskega komunikacijskega foruma, nekakšnega centralnega sveta delavcev v Johnson Controls.

Johnson Controls-NTU je lani praznovala 40-letnico obstoja. Izdeluje sedeže in naslonjala za glavo za več evropskih avtomobilskih tovarn, pretežno nemških, in zaposluje 800 ljudi. Večinski lastnik je ameriška multinacionalka Johnson Controls, ki ima preko 80.000 zaposlenih in podjetja v 14 državah.

li, niti delavskega direktorja ne, dokler dogovarjanje z upravo teče, dokler lahko nemoteno delujemo. Kaže pa, da bomo funkcijo predsednika sveta vendarle profesionalizirali. Delavski direktor povrh vsega za zdaj po zakonu niti nima kompetenc, kakršne bi mi želeli, da bi jih imel. Zato imamo v participacijskem dogovoru odprto možnost, da vso potrebno strukturo soupravljanja aktiviramo, če in ko bo to potrebno. To pomeni takrat, ko bo svet delavcev ugotovil, da sam ne more uresničevati svojih interesov, da je njegova moč premajhna. Takrat bomo poslali v ogenj oba profesionalca in delavskega direktorja.

Kaj vse to pomeni? Ali ste ali niste zadovoljni z dosedanjimi odnosi pri sodelovanju pri upravljanju družbe?

Če ne bi bili zadovoljni, bi takoj hoteli imeti delavskega direktorja in oba profesionalca, in če nam to ne bi uspelo, bi terjali arbitražo. Vendar nam česa takega doslej še ni bilo treba storiti.

Prej ste dejali, da je treba paziti, da se sindikat in svet delavcev pri delu preveč ne prepletata. Sindikat je bil pobudnik ustanovitve sveta delavcev pri vas in tudi organizator volitev. Koliko članov sindikata je tudi članov sveta delavcev?

Vsi člani sveta delavcev so člani KNG. V njem so tudi štirje člani izvršnega odbora sindikata, s predsednikom KNG vred.

To je zelo tesna povezanost. Ali so bili na kandidatski listi sami člani sindikata ali tudi drugi zaposleni?

Kandidate smo izbirali na zborih delavcev v obratih. Med zaposlenimi sta sicer 'le' dve tretjini zaposlenih v sindikatu, kaže pa, da so delavci najbolj zaupali ravno kolegom, ki so člani sindikata. Res pa je, da pri teh volitvah nismo do kraja upoštevali strukture kandidatov po spolu, po izobrazbi, po starosti. Struktura sveta delavcev v teh pogledih sicer ni neustrezna, vendar je tako slučajno, s temi vprašanji se pri prvih volitvah pač nismo ukvarjali. Zato se bomo pa pri naslednjih volitvah januarja prihodnje leto morali posvetiti tudi tem vprašanjem.

S predsednikom sindikata pa sva sklenila dogovor o kompetencah sindikata in sveta delavcev.

Ali je bil to spontan dogovor med vama ali ga je spodbudila uprava?

Sama sva se pogovorila, potem ko sva po daljšem sodelovanju ugotovila križanje dela. Sindikat se ukvarja s kolektivno pogodbo, plačami. Naše delo je sodelovanje z upravo in sindikati, zblíževanje stališč z dogovarjanjem, ne pa z razrednim bojem. Sindikat se mora boriti za delavce, in sreča je, da se bori. Mi bi se pa radi malo dvignili nad razredni boj in videli skupne koristi, skupne cilje zaposlenih in lastnikov, ki jih predstavlja uprava. Denimo zadnji primer: letos so nekatere avtomobilске tovarne v Nemčiji zaradi menjave modelov začasno zmanjšale obseg naročil. Svet delavcev je bil med pobudniki ukrepov - in odigral pri njihovem uresničenju pomembno vlogo - s katerimi smo v interesu družbe in zaposlenih zadržali okoli 100 delavcev, ki bi sicer morali na čakanje. Vsem zaposlenim so se za pol leta plače zmanjšale za desetino in delovni čas skrajšal na 36 ur tedensko. Uprava, sindikat in mi smo o tem podpisali sporazum.

Kaj bo čez šest mesecev, če se pričakovani večji posli niso bodo uresničili?

Če ne bo dela, lahko samo sindikat s kako bolj radikalno obliko boja kaj doseže. Svet delavcev pa bi lahko sporočil evropskemu komunikacijskemu forumu, poskušal pridobiti z njegovo pomočjo kak nov program. Preden se pa to realizira...

Ali so zagotovila uprave o kasnejšem večjem obsegu dela tako čvrsta, da lahko brez zadržkov verjameš vanje?

Zagotovila, da delo bo, so. Za nas pa je važno, da delavci niso odšli na čakanje. V bistvu smo namredili solidarnostno potezo, saj imajo vsi delavci 10 odstotkov nižjo plačo, z njo pa smo obvarovali okoli 100 ljudi, da kot presežni delavci ne bi imeli več kot pol nižje plače. Če bi šli na čakanje, bi dobili približno 40.000 tolarjev. Zaposleni so sprejeli takšno rešitev zelo mirno. Smo pa v obveščanje delavcev vključili vse strukture, sindikat, vodstvo itd. Dobra informacija se je obrestovala.

Če smo sva pravilno razumeli, uprava na veliko povezanost med svetom delavcev in sindikatom ne gleda kot na nekaj slabega...

Ne, sploh ne. Imam pa občutek, da uprava sindikat in svet delavcev postavlja skupaj na nasprotni breg in ju ima za naravna zaveznika.

Moram pa reči, da je tudi nas v začetku mučila negotovost glede kompetenc in delovanja sveta delavcev.

Mar zakon ni dovolj jasen?

Iskali smo naše mesto, našo vlogo in se poskušali riniti med obstoječe strukture podjetja.

Kaj pa izkušnje iz samoupravljanja, ali vam niso mogle nič pomagati, vsaj v organizacijskem smislu?

To pa zagotovo, samo vedno smo si morali priklicati pred oči, da gre zdaj za nekaj povsem drugega, da to ni več samoupravljanje. Sledovi starega so se pač poznali, tudi v razpravah z delodajalci je bilo treba pogosto opozarjati, da to ni več samoupravljanje. V upravi so pogosto dejali: vi, samoupravljavci, bi tole radi kar tako uredili. Opomnili smo jih, da smo sodelavci pri izgradnji družbe Johnson Controls NTU in naj nas kot take jemljejo.

Kako pogosto se seje sveta delavcev? Ali predstavniki uprave sodelujejo na sejah?

V povprečju na dva meseca, se je pa zgodilo, da smo v enem mesecu imeli dve. Iz vodstva radi pridejo nanje, pripravijo gradiva, prispevajo tudi teme.

IZKORISTITI ZAPOSLENE PRI UPRAVLJANJU DRUŽBE

Za uvod nam povejte, ali ste profesionalni ali neprofesionalni predsednik sveta delavcev.

Neprofesionalni. Po poklicu sem vodja presoje sistema kakovosti in izvrševanja sistema kakovosti, svetujem pri izgradnji sistema kakovosti in vzdrževanju standarda ISO 9001, ki smo ga pridobili pred letom in pol. Sem pa tudi zunanji presojevalec pri Slovenskem inštitutu za kakovost. Zdaj ustanovljamo podjetje za proizvodnjo, storitve, usposabljanje in izobraževanje invalidov Eko pur. Pri tem projektu delam že tri mesece, imenovan sem tudi za v. d. direktorja tega bodočega podjetja. Zato bom funkcijo v svetu delavcev počasi moral opustiti. Sicer pa mi februarja prihodnje leto tako in tako poteče štiri-letni mandat, in bi v podjetju v vsakem primeru morali izvesti volitve. Ker je družba Eko pur hčerinska družba Johnson Controls NTU, bom v bodoče zaposlen izven sedanjega podjetja in ne bom imel več nobene zveze s tukajšnjim svetom delavcev.

Ali se vam glede na vaše izkušnje zdi, da je za nalogo, ki jih ima predsednik sveta delavcev, dovolj, če je ta neprofesionalen? Ali pa bi bilo treba to funkcijo profesionalizirati?

Zaradi narave svojega dela sem lahko brez večjih težav delal tudi v svetu delavcev. Vseeno bi dejal, da to delo zahteva celega moža. Kdo, ki nima tako fleksibilnega dela glede časa kot jaz, bi težko opravljal svoje redno delo in še predsedniško funkcijo v svetu delavcev.

Strokovna raven kandidata za to funkcijo pa tudi ne sme biti preveč nizka, mar ne?

Jaz sem diplomirani organizator, sem pa tik pred zaključkom študija specializacije na Ekonomski fakulteti. V našem pravilniku o delu sveta delavcev smo določili, da mora predsednik sveta delavcev imeti vsaj višjo izobrazbo. Res pa je včasih težko najti takega kandidata za predsednika sveta delavcev. Imamo tudi predstavnika v nadzornem svetu Johnson Controls-NTU, kjer ima tuji lastnik v lasti 60 odstotkov kapitala, NTU pa 40. Zaposleni imamo v nadzornem svetu družbe 30 odstotki članov, se pravi dva. Ker so predstavniki zunanjih lastnikov zelo izkušeni in sposobni, smo za to delo poleg enega predstavnika zaposlenih pridobili zunanjega strokovnjaka, dr. Kreša Puhariča, da nas zastopa. V nadzornem svetu so vsi oboroženi z znanjem in brez njega potem tudi mi ne smemo biti.

Marsikateri svet delavcev poišče pomoč strokovnega štaba lastne družbe ali pa sindikatov. Ali ste se denimo vi posluževali pomoči strokovnih sodelavcev sindikata?

S sindikatom seveda sodelujemo. Svet delavcev pa ne sme delovati preveč enostransko, ne sme se nagibati h koristim lastnikov, niti preveč v korist zaposlenih, pač pa mora skrbeti za vse koristi dolgoročno. Če bi denimo preveč delali s sindikatom, se mi zdi, da bi se preveč enačili z njim in šli v preveliko konfrontacijo z delodajalci. Morali smo najti pravo pot, ker mora družba preživeti in z njo vsi zaposleni. Sodelovali smo s sindikatom pri izobraževanju naših članov. Sodelujemo tudi z našim območnim sindikalnim svetom. Izobraževalni sistem sindikata smo morali uporabiti, ker nihče drug ni pripravil nikakršnih seminarjev za svete delavcev. Tudi ni nikakršne institucije, ki bi skrbelo za uveljavljanje zakona, in se moraš uveljavljati čisto sam. Ni niti inšpekcije, ki bi nadzorovala izvajanje zakona. Resda je izvolitev svetov delavcev prostovoljna, ni obvezna...

Kakšen odnos je imel tuji, večinski lastnik do ustanovitve sveta delavcev?

Vedel je za to in ni imel nič proti. Kasneje so pa v družbi Johnson Controls v skladu s pobudo Evropske unije za ustanovitev evropskih svetov delavcev

ustanovili v svojih podjetjih, imajo jih v 14 državah, svete delavcev in centralnega, imenovanega evropski komunikacijski forum.

Ali ima vaše podjetje svojega delegata v tem evropskem komunikacijskem forumu? Verjetno ne, glede na velikost Johnson Controls in vašo velikost...

Seveda ga imamo, jaz sem ta delegat.

Kako forum deluje?

Neposrednih pristojnosti nima. Pridobiva pa informacije iz celotne korporacije o delovanju posameznice članice in kakšne uspehe ali neuspehe dosega. Na njem se govori o statusnih spremembah, o ciljih za naslednja leta, o njihovi realizaciji in razvoju posameznih grupacij. Šefi te korporacije se zavedajo, da ne kaže zanemarjati pomena človeškega dejavnika pri rezultatih firme, in zato tudi ne odvrtači zaposlenih od sodelovanja pri vodenju korporacije. Direktiva Evropske unije jim je zato prišla prav, saj s tem zaposlene pravzaprav tudi laže obvladujejo. Tako naj bi bilo videti soupravljanje z menedžerskimi očmi. Za nas je sodelovanje v evropskem komunikacijskem forumu družbe dobrodošlo, ker dobimo več podatkov, denimo o družbini in naši perspektivi. Imamo stike z najvišjimi menedžerji korporacije (na ta sestanek pridejo vsi); lahko damo vse predloge in pobude iz našega okolja za rešitev vprašanj, ki jih sami ne moremo rešiti in ki takšna, da zanimajo ali zadevajo tudi druge. Če smo v sporu z našim vodstvom, ga lahko rešujemo tudi z njihovo pomočjo. Vprašanja lahko pošljemo kak mesec dni pred forumom v centralo in tam nanje pripravijo strokovne odgovore.

Ali ste že želeli na kako vprašanje njihov odgovor?

Zanimala nas je denimo perspektiva naše družbe, in smo prosili, naj nam pojasnijo razvojno strategijo korporacije s posebnim pogledom na nas in našo dejavnost v družbi. Vprašanje je aktualno, kajti pojavljajo se novi materiali, ki jih je bolj enostavno izdelovati. Razložili so nam, da smo pomembna tovar-

Za zdaj se nismo odločili ne za profesionalne člane sveta delavcev ne za izvolitev delavskega direktorja. Odločili smo se, da bomo te 'rezervne moči' aktivirali, če sodelovanje z upravo ne bi bilo več dobro. Mislim pa, da bomo mojega naslednika na mestu predsednika sveta kar postavili za profesionalca, ker delo zahteva celega moža.

na, ena od treh takih v Evropi. Zato nameravamo v našo tovarno še naprej investirati, govori pa se tudi, da želijo povečati svoj lastniški delež. Denar je kajpak najbolje vložiti nekam, kjer je že vse na voljo, treba je le kupiti. Jaz jih razumem, ne bi pa rad videl, da bi kupili celo našo družbo, ker bi potem ves dobiček odtekel iz Slovenije. Čeprav je po drugi strani res, da ni bojznari za zapiranje tovarne, v katero je vloženega veliko denarja in je ta trenutno ena najbolj profitabilnih Johnson Controlsovih tovarn.

Družba Johnson Controls je, v skladu z direktivo Evropske unije o ustanavljanju evropskih svetov delavcev, v Evropi ustanovila svoj evropski komunikacijski forum. V njem se vsako leto sestanejo predstavniki zaposlenih iz vseh držav, kjer ima družba podjetja, in njen najvišji menedžment. Tri dni smo skupaj, mi predlagamo, sprašujemo, oni poslušajo, odgovarjajo, pomagajo reševati odprta vprašanja.

Ali je tako zaradi nizkih plač, čeprav imate v Sloveniji nadpovprečne plače?

Res imamo kakih 10 odstotkov višje plače, kot jih določa panožna kolektivna pogodba. Toda če pomislim, da ima nemški delavec vsaj trikrat toliko, mora kajpak, ob primerljivi tehnologiji in storilnosti, lastnikom precej ostati.

Kako pogosti so sestanki evropskega komunikacijskega foruma?

Sestanki so enkrat letno. Vendar je treba povedati, da je ta forum v pomoč tudi menedžerjem. Nanj pridejo vsi najvišji odgovorni iz vseh družb Johnson Controls in nas tri dni poslušajo in odgovarjajo na naša vprašanja. Sodelujejo zelo konstruktivno. Naše predloge obravnavajo pred poslovnimi odločitvami. Na forum pride iz vsake države, kjer ima Johnson Controls tovarno, najmanj po en predstavnik svetov delavcev, od tam, kjer je več podjetij, pa po dva. Tako nas je zdaj v forumu preko dvajset predstavnikov zaposlenih.

Vaša družba je za zdaj edino podjetje Johnson Controls v Sloveniji?

Da. Je pa Johnson Controls pred kratkim kupil francosko firmo Treves, lastnico tovarne TPV v Revozu v Novem mestu, ki izdeluje sedeže za to tovarno. Morali se bomo dogovoriti za skupnega predstavnika v evropskem komunikacijskem forumu.

Ali ste izvolili delavskega direktorja?

Ne, čeprav je v našem participacijskem dogovoru, ki ga bomo v kratkem, vsekakor še v mojem mandatu, podpisali, določeno, da ga bomo imeli, prav tako kot profesionalnega predsednika sveta delavcev. V participacijskem dogovoru smo določili, da bomo imeli delavskega direktorja in dva profesionalna člana sveta delavcev. Vendar smo tudi dejali, da profesionalcev v svetu delavcev ne bomo ime-